

SZAKDOLGOZAT

KELEMEN NÓRA

2009

DEBRECENI EGYETEM
BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KAR
MAGYAR NYELVTUDOMÁNYI TANSZÉK

SZAKDOLGOZAT

Személynévből keletkezett régi helyneveink

Témavezető: Hoffmann István

Készítette: Kelemen Nóra
V. magyar

Debrecen, 2009

Tartalom

I. BEVEZETÉS, ELMÉLETI HÁTTÉR

1. A helynevek keletkezéséről általában.....	1.
2. A helynévkutatás fontosságáról.....	2.
3. A névadás általános kérdései.....	2.
4. A magyar helynévtípusok.....	5.
5. A birtoklás szerepe a földrajzi nevek kialakulásában.....	7.
6. A metonimikus névátvitellel keletkező helynevek.....	8.
7. Személynevek és helynevek viszonya.....	9.
8. A személynévből keletkező helynevek.....	9.
8. 1. A puszta személynévi névadás.....	10.
8. 2. A helynevekben szereplő személynevek főbb típusai.....	14.
II. RÉGI SZEMÉLYNEVEINK ÉS HASZNÁLATUK.....	16.
1. „A” betűvel kezdődő nevek.....	17.
2. „B” betűvel kezdődő nevek.....	24.
3. „C” betűvel kezdődő nevek.....	64.
III. ÖSSZEGZÉS.....	78.
IV. FELHASZNÁLT IRODALOM.....	80.

I. Bevezetés, elméleti háttér

1. A helységnevek keletkezéséről általában:

A vezetéknevet az apától örököljük, a keresztnévet a szülők választják, a ragadványnevet a környezet, a társadalom adja.

De vajon honnan kapják nevüket a folyók, hegyek, falvak, városok, dűlők, stb.? A folyókat, hegyeket a nomád életmódot élő, vagy letelepedett társadalmak nevezik el, a dűlőket pedig a helyhez kötött lakosság. De hogyan nevezik el a községeket, falvakat, városokat? Saját lakosaikról netán, vagy a környező telepek lakosairól?

A folyamatosan lakott területek évszázadokig is megtartották neveiket, még akkor is, ha a lakosságuk közben ki is cserélődött egy más nyelvű lakossággal. Általában csak ott keletkeztek tömegével új településnevek, ahol a történelmi események következtében nincs meg a folytonosság, ahonnan a teljes lakosság elvonul, eltűnik, megsemmisül.

Ha egy adott helyen új nép telepedik le, akkor az új telepesek, vagy ezek vezetője nevezi el az új telepet. Ha egyazon vidékről származnak a letelepedők, akkor az óhaza nyelvanyagát részben átültethetik új hazájukba.

A honfoglaló magyarok a Kárpát-medencében szórványos szláv csoportokkal találkoztak. Ahol találtak letelepült lakosságot, ott átvették a szláv, vagy akár egyéb lakosságtól a már azok által használt nevet, esetleg a saját hangrendszerükhöz igazították ezeket. Csakis az akkor lakatlan részeken keletkeztek új településnevek.

De vajon kik és kiről, miről nevezték el ezeket az egykor lakatlan területeket? Az elnevezésben fontos szerepe lehetett a környezetnek, a környéken élő társadalomnak. Hiszen pl. nem valószínű, hogy a *Dunántúl* elnevezést a dunántúliak alkották, hiszen ők a Dunán innen laknak. Azok az idegen nyelvű csoportok, amelyeket szigetszerűen telepítettek magyar nyelvű környezetbe, nem saját elnevezésük szerint kapták nevüket, hanem a környező magyar lakosság nevezte el a falut. Pl.: *Német, Besenyő, Lengyel*

Bevett szokás volt a régi névadásban az új települést az uralkodóról elnevezni. Az új várost tehát gyakran maga az uralkodó a saját nevééről, vagy pedig környezete az uralkodó nevééről nevezte el. Pl.: Nagy Sándorról kapta a nevét *Alexandria*.

Magyarországon makacsul tartják magukat a régi településnevek. A több évtizedes, akár évszázados lakatlanság ideje alatt a környékbeli lakosság őrizte meg ezen városok neveit. **A község-és városnevek keletkezésében és fönntartásában nagy szerepe lehetett a környezetnek, a szomszédos települések lakosságának.**

Érdekes a helységnévpárok esete is. Vagyis amikor egyazon települést két különböző nyelv hasonló módon nevez meg. Moór Elemér, vagy E. Schwarz úgy tartja, hogy az egyik nép adja a helynevet, a másik pedig átveszi, lefordítja azt.

Kniezsa István három megállapítást tesz ezzel kapcsolatban:

1. Helységnévpárok, vagyis azonos jelentésű helységnevek két vagy több különböző nyelvben csak bizonyos időben és bizonyos területeken jöttek létre.

2. A legrégebb víz-és helységnevekben ilyen nem fordul elő.
3. Helységnevpárok nem későbbi fordításból, hanem azonos szemléletből keletkeztek akkor, amikor a jelentéstartalom az illető helysége még jellemző volt. (Kálmán 1978, 171-174.)

2. A helynévkutatás fontosságáról:

A névkutatásban a helynevek vizsgálata áll a középpontban. A helynévanyagnak különleges jelentősége van a korai időszakok település-és népességtörténeti kutatása számára, mert olyan sajátos értékei vannak, amelyek szórványemlékeink közszavainál, sőt személyneveinél is fontosabb, tágabb információkat tartalmazhatnak. A helynévadás jórészt kimondottan „népi” nyelvi jellegű, az elnevező tömegek, köznépi rétegek nagymértékben kollektív, népi szinten beszélt nyelvi sajátosságait tükrözi, bizonyos tekintetben szemben például a személynevekkel, melyek nagyon gyakran csak egyéni vagy kiscsoporti kötöttségűek. A helynevek emellett egyértelműen területi kötöttségűek: az adott helyen, illetőleg ennek közvetlen környezetében élők nyelvi jellegzetességeit tartalmazzák.

Korai nyelvemlékeinkben elsősorban a helynevek biztosítják számunkra azt az elsőrendű forrásanyagot, amelyre történeti következtetéseinket alapozhatjuk. Egy-egy nyelvemlékünk, oklevelünk helynévének jól megállapítható lokalizációja pontos nyelvi értéket tartalmaz, morfológiai és szemantikai tipológiájának alapján könnyebb keletkezésének kronologizálása. Ilyen szempontból minden helynév sokatmondó értékű. (Benkő 1998, 112.)

3. A névadás általános kérdései

Földrajzi neveknek nevezzük a földfelszín egyes pontjának vagy kisebb-nagyobb lakott vagy lakatlan területének, hegy-és vízrajzi alakulatainak elnevezéseit, tehát dűlők, erdők, mezők, hegységek, hegyek, völgyek, határrészek, egyes épületek, tanyak, utak, utcák, faluk, városok, folyók, tavak, mocsarak, vidékek, közigazgatási egységek (pl. megyék), tartományok, gyarmatok, országok, világrészek, stb. tulajdonneveit. (Bárczi 1958, 145.)

Miért fontos a névadás? Ez egy lényeges kérdés. Az emberiség fontos jellemzője, hogy akárhol is éljenek az emberek, mindenütt elnevezik valahogyan a környezetükben található helyeket. A földrajzi elnevezés célja a tájékozódás. Azon a helyen, ahol egy közösség él, nevek születnek a különböző földrajzi pontok megnevezésére. A neveket a közösség adja, nem tudatosan, hanem tájékozódás céljából. Az elnevezés a közeli lakosságtól indul ki. Nem mindegy azonban, hogy a névadás közösségi, azaz öntudatlan, vagy pedig egyéni (testületi), azaz tudatos. Nézzünk egy példát! A *Szoboszló* nevű település neve egy szláv eredetű személynévből ered, valószínűleg így hívták az egykori birtokost. Mégis helytelen lenne azt gondolni, hogy szláv lakosság élt a helyen a névadás idején. A nevet ugyanis nem a birtokos választotta, hanem a nép adta. A puszta személynévből való helynévadási mód pedig egyértelműen magyar sajátosság! De előfordulhat, hogy a lakosság környezetében élő földrajzi nevek idegen eredetűek. Vannak tehát **idegen eredetű és eredeti földrajzi nevek**. (BÁRCZI 1958, 146.) Azokat a földrajzi neveket

tekintjük idegen eredetűnek, amelyeket mint kész földrajzi neveket vett át a népünk. Érdekesség, hogy együtt élő népeknél lehet azonos szemléletű, párhuzamos névadásra is példát találni.

A földrajzi nevek keletkezésében két tényező játszik szerepet: a táj részletei, formái, illetve az az emberi közösség, amelyik elnevezi a tájat. Megkülönböztetünk **természetes neveket** (ezek magát, a vad tájat nevezik el), és **mesterséges neveket** (ezek valamilyen emberi létesítményt neveznek el). Ez utóbbiak közé tartoznak a **településnevek** is. Ezeken kívül beszélhetünk még ún. eseménynevekről, amelyek emlékezésen alapulnak. (Bárczi 1958, 149.)

A településnevek létrejöttéről egy kicsit részletesebben is szeretnék szólni. Ezek kialakulásának névszociológiai helyzete ugyanis jelentősen különbözik a természeti nevek keletkezési körülményeitől. A település maga az ember alkotása, s egyben annak a kifejezője is, hogy az ember birtokba vette a területet. A település léte tehát természetszerűen valamilyen emberi cselekvést feltételez, s a névadás ennek az alkotási folyamatnak a részeként értékelhető. Mindebből az is következik, hogy a településnév-adásban sokkal erősebben megjelenik a tudatosság, a szándékosság, jobban kifejeződnek az egyéni érdekek, és ezáltal a névadási helyzetnek akár több konkrét részlete (például a névadó személye) is megragadható.

A középkori oklevelekben nem ritkák az olyan utalások, amelyek a névadásra közvetlenül vagy közvetetten utalnak. A korabeli névadási helyzetekről a legtöbb ismeretet a személynevekről elnevezett településnevek kapcsán találjuk a forrásokban, ami már önmagában is azt jelezheti, hogy az egyéni érdekek érvényesülését, a tudatosságot itt láthatjuk talán legerősebben megnyilvánulni a nevek létrehozásában. A Kárpát-medencében a birtokviszonyok fokozatos, évszázadokig tartó kialakulása olyan körülmények között ment végbe, amely a szóbeli és az írásbeli kultúra határán állt. A szóbeliség körülményei között a birtoklás kifejezésének fontos eszköze lehetett maga az elnevezés is, amely egy nyelvhasználói csoport számára a mindennapi kommunikatív helyzetek sorában hosszú ideig verbálisan is fenntarthatta személy és hely összetartozásának tudatát. (Hoffmann 2005, 122.)

Fontos tényező lehetett a tulajdonjog változása, amely előidézhette a helynevek módosulását. E változások kommunikációs okokkal nem magyarázhatók, mivel a kommunikáció szempontjából a névváltozás nem kívánatos, hiszen bizonytalanságot, zavart okoz. Valószínű, hogy azért változhat meg egy hely neve, mert a névadónak nyomós okai vannak a névváltoztatásra, érdekei fűződnek hozzá. Ilyen értelemben a településnevek változékonysága a névadás tudatosságának egyik jeleként értékelhető. Szintén erre utalnak közvetett módon az elbeszélő kútfőkben, főleg Anonymus gesztájában gyakran megjelenő névadási esetek is: az egyik legjellemzőbb ilyen híradás Csanád várának új elnevezése a régebbi Ajtony vára megnevezés helyett. Ez a példa azt is sejteti, hogy az új név nem feltétlenül a környezet nyelvi reakcióját tükrözi, hanem tudatos, személyhez köthető névadási aktus állhatott mögötte.

A településnevek névadóinak a szakirodalom az elnevezett helység környezetének lakóit tekinti, de nagyon lényeges kiemelni a településtörténeti vonatkozásokat is. (Hoffmann 2005, 123.)

A földrajzi nevek alakja sokszor megváltozhat. Nem állandóak ezek, sőt el is tűnhetnek, ennek oka a népesség kipusztulása lehet.

A következőkben a magyar földrajzinév-adás különféle típusait mutatnám be. Milyen módon, hogyan is keletkezhetnek földrajzi nevek? Számos kategória létezik:

1. Idegen eredetű nevek (ide tartoznak például a nagyobb folyók nevei: *Duna, Tisza, Szamos, Maros*)

Sok szláv eredetű névvel találkozhatunk, de vannak feltehetőleg török, német és kevesebb számban román eredetű földrajzi neveink is.

2. Magyar eredetű nevek. Ezen belül két csoport létezik: a természetes nevek, amelyek már a honfoglalás óta léteznek, és a mesterséges nevek. Ez utóbbihoz tartoznak a templom védőszentjéről elnevezett, patrocíniumi nevek. Ezek nyugati (főleg francia) hatásra jöttek létre a XII.-XIII. század fordulóján.

3. Képzők által létrehozott nevek: a képzésben a következő képzők játszottak nagy szerepet:

- d(i): kicsinyítő, becéző képző, valamivel való ellátottságot, valamiben való bővelkedést fejez ki.
- t(i): mindenben azonos funkciójú a –d(i) képzővel
- gy: a földrajzi neveknél ugyanolyan funkcióval bír, mint a –d(i) képző
- i: az –é birtokjellel azonos a szerepe
- s: valamivel való ellátottságot fejez ki

4. Személynévből, illetve származást, nemzetiséget jelölő közszóból keletkező földrajzi nevek. Ennek a kategóriának számos altípusa van:

a, Törzsnévből alakultak. A lakók a törzshöz tartoztak. A falu nem volt az illető törzs eredeti szállásterülete, hiszen ekkor nem lett volna értelme az elnevezésnek.

b, Személynévből alakultak:

-puszta személynévből. A nomád, félnomád népeknél a szállás helye nem állandó, a birtokos lakóhelyét nem valamilyen földrajzi pontnak, hanem a birtokosnak a neve jelöli meg. Azonosul a birtok nevével, öröklődik tovább.

- méltóságnevekből is gyakran jön létre földrajzi név

- népnevek, egyes számban, de kollektív értelemben is átalakulhatnak földrajzi névvé.

c, Személynevek becéző formái gyakoriak és változatosak. Pl.: a –d(i) / -t(i) képzős becéző alakok a földrajzi nevekben még gyakoribbak, mint a személynévi használatban.

d, Összetett földrajzi nevek: előtagjuk személynév (méltóságnév, vagy népnév), utótagjuk települést, természeti tárgyat jelölő közszó (lakott hely esetén lehet: *-laka, -háza, -telke, -szállása, -ülése, -falva, -soka*). A tagok között olykor jelölt, máskor jelöletlen birtokviszony van.

5. Foglalkozásra, hűbéri kötelezettségre, társadalmi helyzetre vonatkozó településnevek. Az egyént jelölő szó gyűjtőnévként az egész falu nevévé vált.

6. A hely gazdasági funkciójára, társadalmi rendeltetésére vonatkozó elnevezések. Különösen régi a vásár szokásos napjáról való elnevezési mód.

7. Hiedelmekre vonatkozó nevek. Ritka a nép lelkületét, humorát eláruló név.

8. Eseménynevek, ezek is ritkák. Valamilyen helyi eseményre való emlékezés alapján születtek. (Bárczi 1958, 151-161.)

4. A magyar helynévtípusok

A földrajzinév-típusok után jöjjenek a helynévtípusok! Vagyis nézzünk egy sok dologban hasonló, de mégis más szempontú csoportosítást!

A magyar helynévtípusok közül a legősibb, a legjellegzetesebb a **puszta személynévből** keletkezett helynevek típusa. Ezzel részletesebben is foglalkozom majd. Ezen kívül számos kategória létezik még:

1, Jelentéstani szempontból:

- Társadalmi csoportnevekből toldalék nélkül alakult helységnevek: törzs-, nép- és foglalkozásnevekből alakult helységnevek.

- **Törzsnévből** alakult helységnevek: a magyarok hét törzsének nyolc törzsneve önmagában vált helynévvé. (Nyék, Megyer, Kürt, Gyarmat, Tarján, Jenő, Kér, Keszi)

- **Népnévből** alakult helységnevek: a falu lakói a népnévvel jelölt etnikumhoz tartoztak (pl. *Besenyő, Lengyel*)

- **Foglalkozásnévből** alakult helységnevek: az uradalmak szolgálatára kötelezett népelemek települései ezek. A foglalkozást végző egyén megnevezése gyűjtőnévként az egész falu nevévé lett. (Pl.: *Ács, Beregdaróc, Fegyvernek*)

- **Patrocíniumi** helységnevek: Sok helység neve alakult templomcíméből a kereszténység felvétele után. Egy adott szent, patrónus ünnepét, a templom búcsúnapját nevezik patrocíniumnak. (Pl. *Szentmiklós, Szenttamás*)

- **A határvédelmi rendszer** elnevezéseit őrzik a következő helynevek: *Ór, Lövő, Kapuvár*

- **Álló- és folyóvizek, kutak, források** nevei alakultak helynévvé: *Abamellék, Eger, Gyöngyös, Hévíz, Csaroda, Patak*

- **A telephely domborzati viszonya, térszíni formái** szolgáltak a névadás alapjául: *Félhalom, Kőszeg, Omlás*

- **A talaj fajtája, kőzete** volt a meghatározó: *Földes, Homok*

- A környékre jellemző **állatfajta** nevét tükrözi: *Belényes, Bolhás, Kígyós*

- A környékre jellemző **növénytakaró** volt az elnevezés alapja: *Fenyőfő, Hajmás*

- Fontos **építmények** (templomok, kolostorok) nevei játszottak szerepet a névadásban: *Simontornya, Királyháza, Féltorony*

- A **hetipiac napjának neve** jelenik meg a következő példákban: *Csíksereda, Szombathely*. Érdekes módon a vasárnap hiányzik ezekből a helynevekből, pedig éppen ez az a nap, amelynek elnevezésében a vásár volt a motiváció. (vásár-nap)

- A **vásártartási jog** a várossá fejlődés eleme volt. Sok helynevünk a vásártartásra utal: *Martonvásár, Marosvásárhely, Gyulavásár, Vásárhely, Vásárosnamény*

2, Szerkezeti felépítés szempontjából: a képzőket, összetételi utótagokat vizsgálva:

-**i képző** (-é birtokjel változata): a személynévből helynevet hoz létre: *Péteri, Tamási, Püski, Tóti*. A pogány korban még eleven képző volt.

-**d, -gy képző** (valamivel való ellátottságot fejez ki) : növény, állat, térszinforma, vagy személynév is lehet az alapszó. Pl.: *Mogyoród, Kövesd, Álmosd, Iránd*

-**s képző** (valamiben való bővelkedést fejez ki): *Eperjes, Bükkös, Varjas*

-**falu utótagú** helynevek: az előtagjuk számtalan jelző lehet: *Rétfalu, Hegyfalu, Kisfalu, Végfalu*. 1200-tól a falu szó birtokos személyragos alakja is megjelent a névadásban: **-falva utótag:** *Abafalva, Farkasfalva*. Majd ez **-fá-vá rövidült:** *Királyfa, Ibafa*, sőt **-fala** alakban is szerepelt: *Rimapálfala, Simafala*.

-**földe/ -háza/ -hely/ -laka/ -soka/ -telke/ -ülése és más utótagok** is szerepet kapnak: *Ádámfölde, Gergelylaka, Kozmatelke, Jakabszállás*

-**egyháza/ -telke utótag:** a tatárjárás alatt elpusztult egyházas falu –egyháza utótaggal bővült, míg az egyháztalan, mezőgazdasági termelést folytató falu neve –telke utótaggal bővült. Pl.: *Nyír- Nyíregyháza, Járom-Járomtelke* (Kiss 1997, 177-185.)

A helynévtípusokkal kapcsolatban a következő szempontokat is figyelembe kell venni:

A településnevek minden nyelvben többnyire személynévi eredetűek. Alakjukat tekintve az egyes népek személynévi helynevei viszont már különböznek egymástól. Például a szlávok a személynévet valamilyen végződéssel látják el a hozzátartozás kifejezésére, a németben viszont a személynév birtokos jelzős összetételt alkot a *Dorf* (falu) szóval. De egyes nyelveken belül is szoktak változások bekövetkezni a helynévképzés módját illetően.

A régi magyar településneveket egyszerűen személynévvvel nevezték meg. Még a nomadizálás korából származik ez a névadási mód, amikor csak valakihez lehetett menni, és nem valahová.

A honfoglalás korában a magyar őseink találhattak itt helyneveket. Ezek egy részét hangzás szerint vették át, más részüket viszont a saját névadásuk módján: elhagyták az idegen nevek azon részeit, amelyet az ismert (szláv) személynév járulékának tekintettek. Ehhez kellett az idegen nevek bizonyos fokú ismerete is. Ezen értelem szerinti névátvételek következményeképp hazánkban mindenütt találunk olyan helyneveket, amelyek teljesen megfelelnek egy szláv személynévnek. Így hibás az a feltevés, hogy a szláv személynévvel megegyező helyneveink kivétel nélkül szláv személynévet viselő magyaroktól származnának. Valószínűbb, hogy ezek szláv személynév értelem szerinti átvételei. (A németektől is vettünk át így nevet.)

A régi magyarok nemcsak hangzás és értelem alapján vették át a szláv helyneveket, hanem a szlávok névadási módját is utánozták. Így keletkeztek a magyar *-i* végű helynevek (*Tamási, Pályi*), amelyek megfelelnek a szláv *-ov, -in* végződésű neveknek.

Az ősi faluk határain belül létesült újabb településeket a magyarban többféleképpen nevezték el. Az új telepet *új*, vagy *kis* jelzővel látták el (*Újfalú, Kisfalú(d), Újudvar*), de gyakori volt a *nagy*, vagy *régi* falu elkülönítés is, mint ahogy a *külső-belső* ellentétpár is az elnevezésben. Ezen kívül elterjedt még az *alsó-felső* jelzővel való megkülönböztetés is.

Az új település magja sok esetben egy magányos épület volt. A települést az újonnan létesült épület tulajdonosáról, lakójáról nevezték el: *Péterháza, Simontornya, Gergelyülése*.

A *-falva* összetételű helynevek is az új telep megnevezésére szolgálnak. Ez egyébként németes jellegű névtípus. Idegen névtípus magyarban való meghonosodása még: a középnémet telepések révén a Felvidéken is keletkeztek olyan német helynevek, amelyek a *hau, häu* „irtás” szóval vannak összetéve, ezek a magyarba is átkerültek *-vágása* összetételben.

A *-falva* típusú nevek meghonosodását megkönnyítette az a körülmény, hogy az állandó letelepüléssel és a magánbirtok kialakulásával a magyarban is keletkeztek birtokjelzős összetételű helynevek (*-ülése, -háza, -telke, -földre*), amelyek az egész országban el voltak terjedve, de eredetileg mindig magányos, és nem csoportos települések megnevezésére szolgáltak. A *-falva* típusú nevek már abban a korban honosodtak meg a magyarban, mikor a helynévként szereplő régi magyar személynév személynévként már nem voltak használatosak, mert különben a régi helynevek jó része felvette volna a *-falva* utótagot, de ez nem következett be. (Moór 1936, 110-117.)

5. A birtoklás szerepe a földrajzi nevek kialakulásában

A birtoklástörténet nagy szerepet játszik egy tájegység földrajzinév-rendszerének kialakításában. Egy földrajzinév-típus fényt deríthet a homályos birtoklástörténeti adatokra és fordítva.

Kázmér Miklós munkájában olyan jelenségeket vizsgált, amelyek birtoklástörténeti mozzanatokkal való összefüggésükben váltak földrajzinév-alkotó tényezővé Alsószigetköz vidékén.

1. **A gazdasági fejlődés:** új települések keletkezésével, új termelési módszerek bevezetésével és különféle birtokrendezéssel kapcsolatban a közösségi tájékozódás igényei megnövekedtek, így szükség volt a földrajzinév-anyag kibővítésére.

A jobbágyfelszabadítással a nagybirtok élesen elválik a parasztbirtoktól, és attér a nagyüzemi termelésre. A könnyebb tájékozódás miatt az egyes dűlőket számozott részekre tagolják, s ezen részeket *Egyestábla, Ketestábla, Hármastábla...* nevekkkel jelölik meg. Ez a névalkotási folyamat a hivatalos, mesterséges névadás egyik fajtája.

A több dűlőből álló birtokokon a dűlő neve megkülönböztető elemként csatlakozott a sorszámhoz és a tábla köznévből alkotott nevéhez. Pl.: *Göndörösi-egyes-tábla, Vámkeréki-egyes-tábla*. Ezek a nevek jelentésváltozással, tapadással megrövidültek: *Göndörösi-egyes, Káponajikettes*. Ez volt a fejlődés egyik iránya.

A másik irány érdekesebb: a nevet használó közösség sok esetben nem elégedett meg a mesterséges névadás mechanikus módjával, hanem a természetes névadás legegyszerűbb módján: szemlélet alapján új nevet alkotott. Kicsérélte a sorszámhoz alkotott megkülönböztető elemet valamely alkalmasabb névből alkotott jelzővel, leggyakrabban a jelölt birtokrészhez legközelebb álló mőtárgy nevével. Pl.: *Homokgödritábla, Keresztfaitábla, Szivattyúitábla*. Számozott táblát a puszták lakói már csak négyet ismertek. Átmeneti formák mutatkoznak: *Ketestábla~ Bölényiházataábla, Négyestábla~ Kútitaábla*. Mindkét nevet ismerték és használták ugyanazon tájrész megjelölésére. Ezek mutatják a fejlődés útját.

2. A dunaszentpáli határ egyik részének neve: *Leadottföldek~ Proletárföldek*. Az I. világháború utáni egyik részleges földbirtokreform során hasították el ezt a földet az istvánmajori határból. A volt nagybirtok cselédei *Leadottföldnek* nevezték el, mivel a reform saját munkaterületüket érintette. A falu lakói viszont *Proletárföldnek* nevezték, mert a határrész új birtokosai a nincstelen parasztsoraiból kerültek ki.

Párhuzamos helynévadás: a névadó közösség társadalmi rétegződésének megfelelően is alakulnak ugyanazon hely megjelölésére különböző nevek. A névadás alapja ebben az esetben a **társadalmi jelenség**: az a körülmény, hogy hogyan viszonyulnak a névadó közösség egyes csoportjai a jelölt birtokrészhez. (Kázmér 1949, 75-76.)

6. A metonimikus névátvitellel keletkező helynevek

A tulajdonneveknek nincs fogalmi jelentésük, vannak viszont a névadás alapjául szolgáló fogalmi jegyeik. **Névátvitelnek** e fogalmi jegyek érintkezése alapján történő névadást tekintjük. Beszélhetünk metaforikus, metonimikus és szinekdochikus névátvitelről.

A metonimikus névátvitel mindig egyrészes nevet hoz létre. A két fogalom közti térbeli, időbeli, anyagbeli érintkezéssel, vagy ok-okozati kapcsolaton alapul. Két típusa van:

1. hely-a hely, ahol ez található
2. személy, csoport- a hely, ami a tulajdona, vagy a hely, ahol lakik (Tóth 2001.)

A nép-, törzs-, és foglalkozásnevek, illetve a személynévi helynevek között összefüggések vannak szemantikai értelemben.

7. Személynevek és helynevek viszonya

Soha nem volt kétség azt illetően, hogy képzők vagy összetételi utótagok hozzáadásával bármelyik fő névkategória átmehet és óriási számban át is megy a másikba (személynévből helynév: *Miháld, Mihályi, Mihályfalva, Mihályháza* stb.; helynévből személynév *-i* képzővel: *Mándi, Jászai* stb.) viszont a szuffixum vagy utótag nélküli alapalakban való váltás dolgában más a helyzet: a magyar helynévkutatásban viszonylag régóta szinte dogmává merevedett, hogy e viszonylatban csak a személynévből helynévvé válás a szabályos, fordított út lényegében nincs (tehát pl. *Tarcal* szn.> *Tarcal* hn. lehet, *Tarcal* hn.> *Tarcal* szn. Azonban nem). E felfogás kialakulását később három forrás táplálta. Elsőként az, hogy a pusztai személynévből helynévvé válás speciális magyar sajátosság, környezetünk nyelveiben ismeretlen. Továbbá a magyar történeti névkutatás feltétlenül elhitte Anonymus szavainak hitelességét, s ő csak a személyek helynévadó tevékenységét, szerepét emelte ki. Végül a helynévadás szemantikai alapjai sokkal kötöttebbek, szűkebbek, mint a személynévadáséi; ezért sok, helynévként megfejtethetlen névre a személynévi eredetet rá lehetett mondani- mivel esetleg ilyen személynév is kimutatható volt.

Ez a dogma azonban bizonyosan hibás: nyelvünkben személynevek minden ismert nyelvtörténeti időben keletkeztek helynévből szuffixum nélkül is, sőt ennek a fejlődési módnak is elég nagy volt a produktivitása. E probléma következményeként elterjedtek olyan vitatható felfogások, hogy személynevekkel morfológiailag megegyező helyneveink mindig korban megelőző, sőt nagyon korai személyek létét igazolnák; hogy az efféle helynevek a személyek, sőt ugyanazon személy helytörténeti szerepére pontosan rávállanak (például *Décs, Décsse* stb. helyneveink mögött közvetlenül *Géza* fejedelem áll), hogy megyenevekké lett várneveink mintegy felére igaz volna első ispánjuk személyének és nevének névadó szerepe (pl. *Baranya* megye és *Baranya* vár <* *Baranya* ispán) stb. Esetenként természetesen mindezen következtetések igazak lehetnek, csak az elvi alaptól kiinduló tömegesítés, sablon, túlzás vitatható, illetőleg kétségeket ébresztő. (Benkő 1998, 117.)

8. A személynévből keletkező helynevek

A személyneveknek minden nyelvben nagy szerepük van a helynevek létrehozásában. A személynevek viszonylag „könnyen” átalakulhatnak helynevekké, ezt a lehetőséget pedig szívesen kihasználják a különböző nyelvek. Minden nyelvben jönnek létre személynévből helynevek, a különbség csak a módszerekben van.

A magyarban a személynevekből három módon jöhetnek létre helynevek:

1. A személynév pusztai személynévként (metonimiával) alakul helynévvé (Nem kapcsolódik hozzá semmilyen toldalékelem.)
2. Helynévképző hozzáadásával alakul helynévvé
3. Földrajzi köznévi utótaggal összetételben alakulhat helynévvé.

A képzős helynevek problémásak, mert pl. a *-d* képzős helyneveknél nehéz meghatározni, hogy a névben felismerhető képző a személynév létrehozásában játszott-e szerepet, vagy a személynévből a képző révén jött-e létre a helynév. Az első esetben a helynév metonimikus alakulása, míg a második esetben morfológiai szerkesztésű.

8. 1. A puszta személynévi névadás:

Külön, részletesebben is szeretnék szólni a puszta személynévi névadásról. A „kutatásaim” ugyanis azt bizonyítják, hogy a legtöbb személynévi eredetű helynevünk ily módon jött létre. A puszta személynévi névadás a legősibb, legtermészetesebb névadási mód. A helynév alakilag tökéletesen azonosul valamely személynévvvel, vagyis nem kapcsolódik hozzá semmilyen toldalékelem.

Ez a névadási mód a magyarság szomszédságában élő népeknél ismeretlen, hiányzik a szlávok, németek, románok névadási szokásaiból. Egyedül a magyarok névadására jellemző és a törökökére. Valószínűleg ősi sajátság, az őshazából hozta magával a magyarság.

A személynév viselőjének viszonya a településsel:

Mindenekelőtt meg kell vizsgálni a település és azon személy kapcsolatát, akiről a helyet elnevezték. A névadó személy lehetett a helység egykori birtokosa, tulajdonosa, a település valamilyen tisztségviselője, vagy valamilyen más nevezetes lakója (Kristó 1976.)

A névadó személy kilétét azonban nem minden esetben egyszerű meghatározni, mivel az oklevelek elég ritkán utalnak rá. A névtani hitelességnek különböző fokozatait lehet felállítani:

1. A névadó személyt pontosan ismerjük a történeti forrásokból, ez a leghitelesebb.
2. A történeti források nem említik a névadás körülményeit, de a település nevével azonos személynéveket oklevelekből ki tudunk mutatni.
3. Nem tudunk Kárpát-medencei oklevelekből ilyen személynéveket kimutatni, csak szláv/német szótárakból.

Példák:

1. Az István-kori vármegyék az első ispánjukról kapták a nevüket. Pl.: *Csanád* vármegye. A Gellért-legenda leírja a névadási eseményt: István király *Marosvárt* az Ajtony elleni hadjárat győztes vezéréről, Csanádról nevezte el, és azt is elrendelte, hogy a tartomány, a későbbi *Csanád* megye is az ő nevét viselje, és ő, Csanád legyen az ispán. (Kristó 1981, 102.)
2. Ez a leggyakoribb eset. Pl.: 1210. *Bors* (*Bars*) vár kapja meg Bors vezér nevét (Kristó 1981, 101.)
1321. *Borsa* birtok - Borsa nevű ispánról kapta a nevét, de *Borsa* birtok már 1246-ban is létezett. Borsa ispán valamilyen őse lehetett a névadó. Olykor több névadó is szóba jöhet. Pl.: a Baranya megyei *Bár* helység a Bár-Kalán nemzetség birtoka volt, amelynek két tagját is Bárnak hívták, ezek közül pedig bármelyik lehetett a névadó.
3. Egyes helynevek esetében bizonytalan a személynévi származtatás, pl.: a

Namény helynév személynévi eredete csak német személynévszótárból igazolható.

Komoly vita bontakozott ki a szakirodalomban arról, hogy a névadó személy életében keletkeztek-e a puszta személynévi helynevek, vagy csak a halála után. Ez lenne a következő szempontom.

Melich János szerint a névadó személy életében keletkeztek ezek, mivel a halála után nem lett volna értelme. Miért neveznének el helyet egy volt lakójáról, aki már nem él?

Ezzel szemben mások úgy gondolják, hogy a névadók életében való keletkezést nem kell kizárólagosnak tekinteni. Például a XVI. századi krónikakompozícióból kiderül, hogy Leventét, Vazul fiát 1046-ban a dunántúli *Taksony* nevű faluban temették el, mivel nem katolikus módon élt. *Taksonyban* az őse, Taksony nyugszik, pogány módon eltemetve. A *Taksony* nevű település 972 után, Taksony halála után kaphatta ezt a nevet, éppen Taksony ottani sírja miatt. (Kristó 1981, 102). Vagyis épp a halálát követően neveztek el róla települést.

Makkai László „morbid helynév-keletkezési elméletnek” nevezte Kristó felfogását, ahol a puszta személynévi helynevek a névadók síremlékeiként foghatóak fel. Ilyen alapon például az *Ács* településnevek pedig az ácsok temetőit jeleznék.

Fontos megemlíteni, hogy a személynév etimológiája soha nem utal a személy etnikai hovatartozására. Például attól, hogy valaki szláv eredetű nevet visel, még nem szláv.

A puszta személynévből keletkezett helynevek esetében jól megmutatkozik a személynévállomány gazdagsága. Honnan származnak azok a személynévek, melyek helynévvé váltak? Sokféle etimológiai réteg van:

- pogány kori magyar személynévek (*Békés, Árpád, Arad*)
- török eredetű személynévek (*Csaba, Alpár, Ajtony*)
- szláv eredetű személynévek (*Tihany, Buda, Veszprém*)
- német eredetű személynévek (*Pápa, Ajka, Verpelét*)
- latin eredetű személynévek (*Dés*)
- francia eredetű személynévek (*Gyán*)

A puszta személynévi névadás csak a településneveket érintette, a víz- és hegyneveket nem.

A puszta személynévből alakult helynevek esetében vitás pont létrejöttének magyarázata, a kronológia megállapítása, a datálás és a névadási indíték.

A puszta személynévi helynevek kialakulásának körülményei:

Vajon miért alakult ki nálunk, magyaroknál ez a névadási mód, mikor a szomszédaink nyelvén ismeretlen? Moór Elemér ezt a névadási módot **nomád**os, vagy **magyaros névadás**nak hívja, mivel akkoriban alakult ki, amikor még csak valakihez lehetett menni, nem pedig valahová. Csak személyeket lehetett felkeresni, nem pedig ezek állandó lakhelyét. (Moór 1936, 111.) Vagyis nem egy pontos hely volt megnevezve, hanem a személy. A személy neve vonódott át a hely jelölésére is.

Létezik viszont egy **lélektani** magyarázat is. Eszerint a puszta személynévi névadás a magyarság keletről hozott gyakorlata. A prelogikus gondolkodásmód ugyanis az alacsony műveltségű, totemisztikus társadalmakra volt jellemző, amelyekben azért adtak egymással megegyező nevet embernek és földnek, hogy kifejezzék, hogy e kettő lélekben tökéletesen azonos. (Kertész 1939, 33-39) Ily módon lehetséges, hogy a személy és a hely neve egy és ugyanaz.

A nomád népeknél a szállás helye nem állandó. A birtok nevét a birtokos nevével jelölik meg. A birtokos teljesen azonosul a birtokkal, neve megmaradhat a település állandóvá válásával is.

Kronológia:

A kronológia meghatározása eléggé vitás kérdés. Mikor keletkeztek puszta személynévből helynevek? Különböző nézetek ütköznek egymással.

A hagyományos vélemény szerint (amelyet pl. Melich János, Kniezsa István, vagy Bárczi Géza képvisel) a X.-XII. század időszakában volt jellemző ez a névadási mód, amely a XIII. században háttérbe szorult, majd megszűnt eleven névadási módnak lenni.

Melich szolgáltatja a legkorábbi példát: ez nem más, mint a Bíborbanszületett Konstantin által 950. körül feljegyzett *Levedia* helynév, amely Levedi vezér szállásterületét jelölte. Szerinte már a honfoglalás előtt, vagyis a IX. században is létezett ez a névadási mód. A Kárpát-medencében számos példa van rá: *Szabolcs*, *Tas*, stb.

Mások szerint (pl. Inczeffi, Szabó T. Attila) viszont még a XVI.-XVIII. században is, sőt még a közelmúltban is keletkeztek ily módon helynevek. A névadási mód elhalása csak lassan, fokozatosan megy végbe.

Ezzel a véleménnyel szemben áll azok (pl. Kázmér Miklós, Benkő Loránd) álláspontja, akik úgy vélik, hogy a közelmúltban ily módon keletkezett helynevek csupán rövidüléssel létrejött, másodlagos alakulások, vagyis nem is „igazi” puszta személynévi helynevek.

Ezen vélemények létjogosultágát szemügyre véve a következőket állapíthatjuk meg a puszta személynévi névadás kronológiájáról:

A X. század előtti időszakból a *Levedia* helynéven kívül nem maradt fenn egyéb ilyen adat.

A XIII. század közepétől a XIV.-XV. századig nagy számú puszta személynévi helynév keletkezett.

A XIV.-XV. század után is keletkeztek elszórta ilyen helynevek, de ezek döntően másodlagosan keletkeztek (ellipszissel vagy redukcióval). (Kristó 1976)

Minden nyelvi jelenségre jellemző, hogy van egy felmenő ága, egy kulminációs szakasza és egy hanyatló ága. Így van ez a puszta személynévi névadással is. Az oklevelek adatállományából kiderül, hogy ez a névtípus a X.-XI. században volt terjedőben, a csúcspont a XII.-XIII. századra tehető, míg a hanyatló ág a XIV. századtól számítható.

A személyre utaló helynevek a birtokost, a felhasználót nevezik meg. De nemcsak úr lehetett a névadó, hanem az uralkodó osztály alsó peremén álló várjobbágy

(udvarnok, szőlős, ács), tisztviselő, vagy nevezetes lakó is. Ismerni kell a névadó személyét és korát, de ez nehéz. És ami nagyon fontos, hogy a névadóról nem csupán életében nevezhettek el helyet. (Rácz 2005)

Fontos az is, hogy milyen analógiás lehetőség áll a névadás mögött. Nem elég a birtoklástörténeti tényezőt szem előtt tartani e névtípus létrejötténél. Ahogy Hoffmann István írja: „A birtoklástörténeti mozzanatot, amely a birtokos és a birtokrészének szoros tudati összekapcsolását jelenti, szinte minden helynévben meglévőnek mondja a szakirodalom. Megfigyeléseim azonban azt mutatják, hogy bizonyos körülmények között a birtoklás tényének háttérbe szorulása vagy éppen megszűnése is lehet a névadás alapja.” (Hoffmann 1993, 110.)

Van, hogy XIII.-XV. századi személyek neve csak XIX. –XX. századi helynevekben bukkan fel. Vagy egy másik példa: a honfoglalás után a X.-XI. század fordulóján királyi parancs szabályozta, hogy a mozgó települések helyhez kötődjenek. De sokáig még az állandó telepet is a nemzetség egykori fejről nevezték el. Az ilyen esetek miatt nem lehet leszűkíteni a tipológiai időhatárt. Ráadásul a nyelvjárások tekintetében is vannak eltérések, pl.: Nyugat-Magyarországon már a XII. században kiment a divatból ez a névadási mód.

A puszta személynévi névadás hosszú ideig kiszolgálta a feudalizmus névadási igényeit. A XIII.-XIV. században azonban elevevése megtört. Elhalásának magyarázata: új nyelvi divat jött, az általános nyelvfejlődési tendenciák miatt változások következtek be a névadási rendszerben. Mint minden nyelvi jelenség, ez is fokozatosan múlt el: felváltotta az összetett helynevek divatja.

Összegzés:

- Ez a névtípus csak a magyarságra jellemző a Kárpát-medencében
- A nevet viselő személy etnikai hovatartozására nem lehet következtetni a nevéből
- A magyaroknak gazdag személynévrendszere volt
- A névadó életében és halála után is létrejöhetek ily módon helynevek
- A magyarság keletről hozta magával ezt a névadási módot
- A legkorábbi időktől egészen napjainkig jönnek létre így helynevek-bár intenzitásbeli különbségek vannak

8. 2. A helynevekben szereplő személynevek főbb típusai:

1. Pusztá alanyesetben álló személynevek/ Magyar, vagy más nyelvből átkerült személynév mint helynév

-Férfi keresztnév: (*Antal, Ambrus, Adorján, Árpád, Balázs, Bálint, Barabás, Benedek, Csaba, Deme, Domokos, Dónát, Enyed, Jákó, Karácson, Kelemen, Lajos, László, Lukács, Móric, Pázmány, Sándor, Soma, Szabolcs, Szalók, Tivadar, Torda, Zoltán*)

-Család-, illetve nem- és ágnevek: (*Ágoston, Bacsó, Bajza, Baranyai, Barta, Bándi, Bánk, Beke, Bodó, Cakó, Csák, Damó, Dankó, Dálnoki, Dénes, Fábián, Gálos, Gecse, Gellért, Herman, Horvát, Huszti, Jakabos, Jancsó, Kós, Kósa, Lipót, Mihály, Mikó, Orbán, Pálos, Pongrác, Pósa, Sebestyén, Szemere, Semjén, Tomori, Urbán, Vajna, Veselényi*)

-Női keresztnév: (*Anda, Cinka, Dorottya, Margita, Tordosa*)

-Kicsinyítő képzős (férfi) keresztnév: (*Antalka, Baláska, Bandi, Dávidka, Demeterke, Gáboró, Gyurkuca, Ivánka, Kálmánka, Lázárka, Martinca, Mártonka, Matyók, Páloska, Pálka, Pető, Urbánka, Zoltánka, Zsiga*)

-Kicsinyítő képzős (női) keresztnév: (*Biri, Dorkó, Etelka, Györgyike, Marcsa, Piroska, Pannika*)

-Bibliai nevek, szentek neve: (*Ábrahám, Judás, Magdolna, Szent: Anna, Bertalan, Erzsébet, Ferenc, Imre, János, Lukács, Mihály, Miklós, Pál, Tamás, Vendel*)

-Keresztnév+ családnév: (*Ács János, Bakmáté, Balázs Kata, Boros Máté, Diósi András, Fekete Péter, Gál János, György Máté, Király Pál, Kis Antal, Máté András, Nagy László, Oláh János, Pál Mátyás, Pálfi János, Sár Balázs, Székely György, Vas Kató, Verespéter, Vincepál*)

-Családnév+ megkülönböztető név+ keresztnév: (*Nagy Paj László*)

-Családnév/Keresztnév+ méltóság-, illetve foglalkozásnév: (*Barabíró, Mihályispán, Pálkovács, Pétermester, Simonbíró*)

-né asszonynevek: (*Andorné, Bakóné, Biróné, Darabontné, Gálné, Horvátné, Jancsóné, Kósáné, Kovácsné, Macsiné, Pálné, Tamásné*)

-Vezetéknév+ keresztnév+ -né: (*Kis Demeterné*)

2. Jelekkel, képzőkkel ellátott személynév mint helynév

-Kereszt/vezetéknév+ -k (többes szám jele): (*Bacók, Bedők, Dancsok, Györgyek, Kelemenek, Kovácsok, Sándorok, Vargák, Vincék*)

-Kereszt/vezetéknév+ -é birtokképző+ -k: (*Bakóék, Benedekék, Ilesék, Kádárék, Vincék*)

-Vezetéknév+ keresztnév+ -é+ -k: (*Birta Ferencék, Gergely Györgyék, Kis Benedekék, Pál Mátyásék, Mónár Pisták*)

-Kereszt/vezetéknév+ -é: (*Ádámé, Balázsé, Bálinté, Domáé, Icíké, Lőrincié, Simóé*)

-Vezetéknév+ keresztnév+ -é: (*Bőr Istváné, Fodor Alberté, Józsa Pálé, Nagy Istváné, Pál Jánosé, Péter Gergelyé*)

-Vezetéknév+ -né+ -é: (*Kosutnéé*)

-Vezetéknév+ -k+ -é: (*Borsoké, Galambosoké*)

-Kereszt/családnév+ -d képző: (*Bencéd, Gyöngyöd, Istvánd, Tibád*)

-Keresztnév+ foglalkozás/ méltóságnév+ -é: (*Páldiáké*)

-Keresztnév+ -i képző: (*Bácsi, Örzsébeti*)

3. Személynevek jelzős összetételű helynevekben (Ez a leggazdagabb csoport)

I. Tulajdonságjelzős összetételek:

-Személynév mint főnévi jelző: ezen a csoporton belül 13 alkategória van

-Melléknévi jelzős összetételben: itt is van 6 alkategória

II. Birtokos jelzős összetételek: ez a leggazdagabb alcsoport, összesen 51 elkülönített alkategóriát sorol fel. (Szabó 1939, 269-279.)

II. RÉGI SZEMÉLYNEVEINK ÉS HASZNÁLATUK

Szakedolgozatom témáját a személynévből keletkező régi helyneveink képezik. Ezen helynevek megállapításához azonban szükség van a régi magyar személynévrendszerünk vizsgálatára. Megkerestem azokat a régi személyneveket, amelyek előfordulnak helyneveinkben, illetve amelyek családnévként is éltek. A-tól Cs-ig sikerült végignem a személy-, család- és helyneveinket.

Mivel a személyneveket tartalmazó helynevek általában pusztán személynévi névadással jöttek létre, egyértelmű, hogy a személynévi adatok a legkorábbiak, hiszen ezek alakultak át helynevekké. A családnévi adatokból is azt láthatjuk, hogy időben a személynévi adatok megelőzik őket, vagyis mielőtt egy név családnévként funkcionálhatott volna, azelőtt már biztos, hogy személynévként léteznie kellett. Ez is egyértelmű, hiszen tudjuk, hogy a kételemű nevek később jöttek létre, mint az egyeleműek. A családnévek érdekessége, hogy kétféle módon alakulhattak ki, vagy közvetlenül egy személynévből vagy pedig egy helynévből, általában –i melléknévképző hozzáadásával.

Az egyes neveket több szempontból vizsgáltam. Először is megkerestem a legkorábbi adatokat, hogy mikor szerepeltek először személynévként, családnévként, illetve helyneveinkben. Az adatokat úgy válogattam, hogy érzékelhető legyen, hogy az idő múlásával milyen morfológiai változásokon mentek keresztül, vagyis, hogy milyen alakilag eltérő változatokban éltek ezek. Az adatok kiválasztásában az is szerepet kapott, hogy bemutassam, hogy időben milyen intervallumban mozognak ezek az adatok. Vagyis minden esetben próbáltam feltüntetni a legkorábbi adatot, emellett pedig igyekeztem ezen adat időszakától eltérő korból való adatokat is bemutatni, ezáltal fedni le úgymond az adott név használatának idejét.

A helynevek adathalmazából megállapítható, hogy egyes nevekből többféle helynév is létrejött, és ezek esetleg többféle alakváltozatban is éltek. Nemcsak a pusztán személynévi névadásra van példa (bár kétség kívül ez a leggyakoribb), hanem a képzővel, és a köznevekkel kiegészülő helynévadásra is. Bizonyos helyneveknél nem volt egyértelmű, hogy valóban személynévi eredetűek-e, ezeknél fontos szerepet kapott az etimológiai magyarázat. A dolgozatom érdekessége abban rejlik, hogy némely helynévről nem is gondolnánk, hogy személynévből keletkezett, mivel azt a személynevet, amelyikből létrejött ma már nem használjuk, sőt, nem is tudjuk, hogy valaha létezett ilyen személynév a magyarban

Következzenek az adatok:

1. „A” betűvel kezdődő nevek

Aba: -személynévként: (ÁSz. 39-40. old.) (105 adat)

1041: *Abam*   1158/1323: *Abe*   1214/1334: *Aba*   1227: *Abba*

1041: *Obo*   1086: *Oba*

Török eredetű személynév (tör. *Apa, Aba*) (FNESz 47.old., EtSz. 2. old.)

-családnévként: (RMCsSz. 21/1.) (5 adat)

1452: Nicolaus *Abba*   1465: Andree *Aba*   1542: Clemens
Haba

Régi világi sz.névből lett cs.név.

-helynevekben:

Abafalva: (KMHSz. 27/2) 1345: *Abafalua*

Település Borsod vm. ÉNy-i részén, a Hargony mellett.

Az *Aba* sz.névnek és a birtokos személyraggal ellátott *falu* főnévnek az összetétele.

Abaligete: (KMHSz. 27/3) 1332-35: *Abaligete~Albaligete~Albalighete*

Település Baranya vm. É-i részén Pécestől ÉNy-ra.

Az *Aba* sz.név és a *liget* „kisebb erdő, berek” jelentésű fn. birtokos személyragos alakjának az összetétele.

Aba nagyút: (KMHSz. 27/4) 1315: ad 1 viam magnam *Aba nog wt* vocatam

Abaúj vm. fő útvonala a Hernád közelében. Alakváltozata *Aba nagyútja*.

Abaújvár: (KMHSz.27/5) 1255,1275: *Abaywar*

Település és vár Abaúj vm. középső részén a Hernád mellett

A Hernád mellett megtelepedő *Aba* nemzetségről és az Óvárnak hívott régi földvár szomszédságában épült új várról kapta a nevét. Alakváltozata *Abaújvára*.

Ábel: -személynévként: (ÁSz. 40-41. old.) (20 adat)

1138/1329: *Abel*   1181: *Abel*   1215/1550: *Abel*

1298/1305: *Abeel*

Egyházi, latin eredetű sz.név (lat. *Abel*) (EtSz. 6.old.)

-családnévként: (RMCsSz. 21./15) (4 adat)

1482: *Abel* Ø 1651/1652: *Martinus Abel* 1715: *Joannes Abel*

Régi egyházi sz.névből lett cs.név.

-helynevekben:

Ábelbodony: (KMHSz. 27/9) 1263/466/476: *Abelbodon*
Település Bács vm. középső részén, Futaktól ÉNy-ra.
Az *Abel* sz.név és a *Bodon* sz.név összetétele.

Ábrahám: -személynévként: (ÁSz. 41-42. old.) (103 adat)

1079: *Abraha(m)* 1215/1550: *Abraam* 1253/XVIII: *Abrahae*

1138/1329: *Abram* 1297: *Abran* 1265: *Abranus*

Egyházi, latin eredetű sz.név (lat. *Abraham*) (EtSz. 7. old.)

-családnévként: (RMCsSz. 22/4.) (100 adat)

1389: *Andreas Abran* 1427: *Thomas Abrann* 1445: *Abraham* Ø

Régi egyházi sz.névből lett cs.név.

-helynevekben:

Ábrány~Ábrahám: (KMHSz. 28/3)

1. Település és monostor Bihar vm. ÉK-i részén, Szentjogtól ÉK-re, a Berettyó mellett. Ábránymonostora néven is ismerik. 1294/458: *Abraham*

2. Település Bihar vm. É-i részén Nagymihálytól ÉNy-ra.

1279/325, 1332: *Abraam* 1310, 1325, 1347: *Abram*

Pusztaszemélynévből keletkezett magyar névadással, az *Abraham* sz.névből. (FNESz. 51. old.)

Ábrány- ~Ábrahámfalva: (KMHSz. 28/4)

Település Borsod vm. középső részén a Nyárágy mellett.

1292>XIX?: *Ábrahámfalva* 1339: *Abraamfalua*

Az *Ábrahám* sz.név és a birtokos személyraggal ellátott *falua* fn. összetétele.

Ábrahámmonostora: (KMHSz. 28/5) 1343: *Abrammonustura*

Település és monostor Bihar vm. ÉK-i részén.

Az *Ábrahám* sz.név és a birtokos személyraggal ellátott *monostor* fn. összetétele.

Ábrahám út: (KMHSz. 28/6) [1235]/350/404: *Abram[ku]th*

Baranya vm.-ben a Pécs melletti Boda határában említett út.

Acsa: -személynévként: (ÁSz. 43. old.) (16 adat)

1086: *Acha* 1199: *Ocha* 1259?/1466: *Acha/Aka* 1280: *Acha/Atha*

Bizonytalan etimológiájú sz.név. (FNESz. 53.old., EtSz. 13.old.)

-családnévként: (RMCsSz. 25/2.) (12 adat *Acsai* alakban)

1498: *Achay* [Máté] 1499: *Matthaeo Achay* 1560: *Achay* Mihály

Acsa h.név + -i melléknévképző

-helynevekben:

Acsa: (KMHSz. 28/8.)

1. Település Bács vm. K-i részén, Temeritől ÉK-re. 1318: *Acha*
2. Település Bodrog vm. Ny-i részén Garától DK-re. 1290, 1291, 1340, 1343: *Acha*
3. Település Csanád vm. K-i részén a Marostól D-re, Fügöd környékén. 1219/550: *Achya*
4. Település Csongrád vm. É-i részén a Tisza mellett 1341: *Acha*
Puszta személynévből keletkezett magyar névadással. (FNESz. 53. old.)

Acsád: (KMHSz. 28/9.) 1341. *Achad*

Település Bodrog vm.-ben, helye ismeretlen. CSÁNKI esetleg *Acsa* (2) településsel tartja azonosíthatónak.

Az *Acsa* sz.névből jött létre -d képzővel.

Acsatelke: (KMHSz. 28/10) 1341: *Achateluke*

Település Csongrád vm. északi részén a Tisza mellett. *Acsa* néven is említik.

Az *Acsa* sz.név és a telek fn. birtokos sz.ragos alakjának az összetétele.

Ádám: -személynévként: (ÁSz. 46-47. old.) (51 adat)

1121/1420: *Adam* 1213/1550: *Ade*

1244>1422/1481: *Aadam, Adaam*

Egyházi, latin eredetű sz.név. (lat. *Ādām*) (EtSz. 15.old.)

-családnévként: (RMCsSz. 26/4.) (73 adat)

1426: *Johannis Adam* 1427: *Blasius Adam* 1435: *Adam* Ø

Régi egyházi sz.névből lett cs.név.

-helynevekben:

Ádám: (KMHSz. 28/12) 1214/550: *Adam* 1332-7/PR: *Adam*
Település Bihar vm.-ben, Bihartól ÉNy.-ra
Az *Ádám* sz.névből keletkezett puszta személynévi névadással. (FNESz. 54. old.)

Adorján: -személynévként: (ÁSz. 47. old.) (12 adat)

1299: *Adorian* 1214/1334: *Adrien* 1294/1471: *Adrian, Andrian*

1138/1329: *Adrian* 1299: *Adryan* 1299: *Adorian*

Egyházi, latin eredetű sz.név. (lat. *Adrianus*) (EtSz. 18.old.)

-családnévként: (RMCsSz. 26/10.) (77 adat)

1453: *Adoryan* [Pálné] 1454: *Adoryan* Ø

1467: *Johannis Adoryan*

Régi egyházi sz.névből lett cs.név.

-helynevekben:

Adorján: (KMHSz. 28/14)

1. Település Baranya vm. K-i részén Vörösmarttól DNy-ra.

1332-5: *Adria* 1396: *Adrian*

2. Település és vár Bihar vm. középső részén Bihartól ÉK-re, a Berettyó mellett.

1285, 1294, 1306, 1334: *Adrian* 1300: *Adyrian*

3. Település Bodrog vm. K.-i részén a Tisza jobb partján.

1271/360, 1331: *Adryan* 1299, 1331, 1347: *Adrian*

Puszta személynévből keletkezett magyar névadással, az *Adrian* sz.névből. (FNESz. 55. old.)

Adorjánmártír: (KMHSz. 29/1) 1335: *Adryan martir*

Település Csongrád vm. középső részén a Tisza mellett, Csanád vm.-hez is számították.

Előtagja az *Adrian* sz.névből keletkezett puszta személynévi névadással, utótagja a *mártír* főnév.

Aladorján: (KMHSz. 30/4.)

Település Bodrog vm. K-i részén a Tisza jobb partján.

1331: *Oladryan* 1331, 1340: *Oladrian*

Alsóadorján: (KMHSz. 32/6)

Település Bodrog vm.-ben K-i részén a Tisza jobb partján. *Aladorján* alakváltozata.

1335: *Olsowadrian* 1341: *Adrian inferiori*

Ajtony: -személynévként: (ÁSz.) (5 adat)

cr.1200: *Ochtum* [1028]/XII.-XIV: *Achtum*

Török eredetű sz.név (tör. *Altyn*) (EtSz. 41. old.)

-családnévként: (RMCsSz. 31/2.) (7 adat *Ajtoni* alakban)

1577: *Ajtoni* Bartos 1593: *Ajtoni* Balas 1610: Jacobi *Aythyony*

Ajtony h.név +-i melléknévképző.

-helynevekben:

Ajtonymonostora: (KMHSz. 29/14)

Település és monostor Csanád vm. K-i részén a Maros jobb partján.

1315: *Ahton Monustura*~ *Ahtonmonustura*

1329: *Ahtunmonustura*~*Hohtunmonustura* 1343: *Ohtunmonustura*

Az államalapítás korában élt *Ajtony* nevű személy nevére vezethető vissza. (FNESz. 62. old.)

Álmos: -személynévként: (ÁSz. 59. old.) (41 adat)

1091/XII: *Almum* 1097: *Almus* 1146: *Almo* 1200. *Almus, Almum*

Magyar eredetű sz.név. (FNESz. 72. old.)

-családnévként: (RMCsSz. 35/7.) (2 adat)

1461: Franciscus *Almus* 1548: Gregorius *Almos*

Régi világi sz.névből lett cs.név.

-helynevekben:

Álmos: (KMHSz.32/1.)

Település Bihar vm. É-i részén, Debrecentől DK-re.

1281, [1292 k.], 1332: *Almus* 1332-7/PR. *Almuz*

Pusztas névi névadással jött létre az *Álmos* sz.névből.

Álmosd: (KMHSz. 32/2) 1261>810: *Almusd*

Település Bihar vm. É-i részén, Debrecentől DK-re. Az *Álmos* nevű település alakváltozata.

Az *Álmos* sz.névből keletkezett egy -d képzővel. (FNESz. 72. old.)

Ambrus~Ambereus: -személynévként: (ÁSz. 61. old.) (9 adat)

1202-1203: *Ambreus* 1230: *Ambros* 1211: *Ombreus*

1237-1240: *Ombruus*

A sz.név elvonás a latin *Ambrosius*-ból. (EtSz. 79. old.)

-családnévként: (RMCsSz. 37/11.) (85 adat)

1490 k: *Amborows* Ø 1493: *Ambros* Ø 1507: *Martinus Ambros*

Régi egyházi sz.névből lett cs.név.

-helynevekben:

Ambereus: (KMHSz. 33/9) 1273/392/477: *Ombereus*

Település Bihar vm.-ben, Várad vidékén feketett.

Pusztasz. névi névadással jött létre, az *Ambereus* sz.névből. (FNESz. 98. old.)

Antal: **-személynévként:** (ÁSz. 68. old.) (14 adat)

1227: *Antoleus* 1265/1421: *Antalius* 1277: *Antalus*

Az egyházi, latin *Antonius* elvonása a sz.név. (EtSz. 102. old.)

-családnévként: (RMCsSz. 41/13.) (71 adat)

1471: *Paulo Anthal* 1522: *Paulus Antal* 1554: *Antal* [Bálint]

1640: *Antal Peter* 1715: *Gregorius Antal*

Régi egyházi sz.névből lett cs.név.

-helynevekben:

Antal: (KMHSz. 33/12)

Település Bodrog vm. Ny-i részén Tóti környékén.

1304/353, 1326/353: *Antal* 1332: *Anthal*

Pusztasz. névi névadással jött létre, az *Antal* sz.névből. (FNESz. 102. old.)

Arnolt~Arnold: **-személynévként:** (ÁSz. 73-74. old.) (108 adat)

1219/1550: *Arnoldus* 1242: *Arnaldo* 1243: *Arnoldo*

1322: *Ornoldus* 1181: *Arnolt* 1234: *Arnolth* 1285: *Ornold*

1296: *Ornolth*

Német eredetű sz.név. (*Arnolt~Arnold*) (EtSz. 138. dold.)

-családnévként: (RMCsSz. 49/16.) (10 adat +4 adat *Arnóti* alakban)

1453: *Arnoth* Ø 1511: *Johannis Arnolth* 1526: *Arnoth*

Régi egyházi sz.névből lett cs.név.

-helynevekben:

Alsóarnót: (KMHSz. 32/7.) 1325/347, 1325/XVI: *Alsoarnolth*
Település Borsod vm. K-i részén a Sajó mellett, Miskolctól ÉK-re.

Arnót: (KMHSz. 36/15.)

1. Település Bács vm. ÉNy-i részén, a szondi uradalom határosa É-on.

1192/374/425/1206: *Arunt* 1229: *Oronth* 1313: *Ornolth* 1331: *Arnach*

2. Település Borsod vm. K-i részén a Sajó mellett, Miskolctól ÉK-re.

Alakváltozatai: *Alsóarnót*, *Arnóti*

1281/347, 1317, 1319, 1341: *Arnold* 1330/771: *Ornolth*

Pusztasz. névi névadással jött létre, az *Arnolt~Arnold* sz.névből. (FNESz. 116. old.)

Arnóti: (KMHSz. 36/16) 1230: *Ornolthy*

Település Borsod vm. K-i részén a Sajó mellett, Miskolctól ÉK-re.

Az *Arnolt~Arnold* sz.névből jött létre –i képzővel.

Árpád: **-személynévként:** (ÁSz. 74. old) (14 adat)

[895]: *Arpad* cr.1200: *Arpad*, *Arpadium* 1208/1359: *Arpadir*

A magyar *árpa* fn. származéka. (EtSz. 145. old., FNESz. 117. old.)

-családnévként: (RMCsSz. 50/9.) (3 adat *Árpádi* alakban)

1720: *Andreas Arpadi* 1720: *Petrus Arpadi*

Árpád h.név + -i melléknévképző

-helynevekben:

Árpa: (KMHSz. 37/7) +1214/ 334: *Arpa* 1181: *Arpad*

Település Bihar vm. DK-i részén Kölesértől DK-re. A 2. számú *Árpád* nevű település alakváltozata.

A személynévként is alkalmazott magyar *árpa* fn.-ből keletkezett magyar névadással. (FNESz. 117. old.)

Árpád: (K.M.H.Sz. 37/8)

1. Település Baranya vm. középső részén, Pécestől D-re. Olaszárpád néven önálló falu vált belőle.

1181, 1287, 1330: *Arpad* 1332-5/PR: *Arapad~Arpot*

2. Település Bihar vm. DK-i részén Kölesértől DK-re.

1326. *Arpad* 1333, 1341, 1347: *Arpad*

Az *Árpa* h.név -d képzővel kiegészült változata.

Azariás~Azorjás: -személynévként: (ÁSz. 78. old.) (17 adat)

1174: *Azaria(s)* 1219/1550: *Azaria* 1239/1241/1504: *Azaryas*

1294/1393: *Ozorias*

Egyházi, latin eredetű sz.név (lat. *Azarias*) (EtSz. 200. old.)

-családnévként: nem találtam adatot.

-helynevekben:

Azorjás: (KMHSz. 39/11) 1191, 1338, 1348: *Azarias* 1346: *Ozorias*

Település Baranya vm. középső részén Kémestől É-ra.

Pusztá sz.névből keletkezett, az *Azarias~Ozarias* személynévre vezethető vissza.

2. „B” betűvel kezdődő nevek

Babun: -személynévként: (ÁSz.) (1 adat) 1211. *Babun*

Nem találtam adatot a sz.név eredetére vonatkozóan.

-családnévként: nem találtam adatot.

-helynevekben:

Bábony: (KMHSz. 40/10)

1. Település Bihar vm. DK-i részén, Almás mellett Ny-ra. 1291-94: *Babun*

2. Település Borsod vm. középső részén, Miskolctól ÉNy-ra.

1325/347: *Babun*

Pusztá személynévből keletkezett magyar névadással, a *Babun* sz.névből. (FNESz. 130. old.)

Bacha: -személynévként: (ÁSz. 80. old.) (34 adat)

1046: *Bacha* 1287: *Bacha, Batha* 1290: *Bacha*

Az ótörök eredetű *baya* méltóságnévből származhat. (EtSz. 218.

old.)

-családnévként: (RMCsSz. 57/12.) (15 adat)

1449: Gregorius *Bacha* 1499: Anthonio *Bacha*

1548: Michael *Bacha*

A *bacsa* ' számadó juhász' jelentésű foglalkozásnévből alakult cs.név.

-helynevekben:

Bács: (KMHSz. 40/14.)

1. Település és vár Bács vm. Ny-i részén a Mosztonga mellett, a vm. központja.

+1158/[1220 k.]/403/PR: in *Baacij* 1192/374/425: *Baac* 1346: *Bach*

2. Település Bács vm. É-i részén Szentpál szomszédja.

[1230]/231: *Baach*

Bácsa: (KMHSz. 41/1) 1350: *Bácsa*

Település Arad vm.-ben, Kaponca környékén feketett.

Pusztá személynévből keletkezett magyar névadással, a *Bacha* sz.névből. (FNESz. 131. old.)

Bácsfalva: (KMHSz. 41/2) 1348: *Bachfolua~Bathfolua*

Település Baranya vm. K-i részén Mohácstól Ny-ra.

Az elsődleges Bácsfalva névváltozat a magyar *Bácsa* sz.névnek és a birtokos személyranggal ellátott *falu* fn.-nek az összetétele. A *Bácsfalva* idővel *Bácsfalvára* rövidült.

Bagamér: -személynévként: (ÁSz. 81-82. old.) (47 adat)

1260/1367: *Bagamerius* 1300: *Bagamery* 1244: *Bogomerius*

1274: *Bogamerius* 1295: *Bogumerius*

Szláv eredetű sz.név (szl. *Bogomir*) (EtSz. 222. old)

-családnévként: (RMCsSz. 60/1.) (18 adat *Bagaméri* alakban)

1475: *Bagamery* Ø 1481: *Bagamery* Ø 1523: *Bagameery* Ø

Bagamér h.név +-i melléknévképző

-helynevekben:

Bagamér: (KMHSz. 41/6)

Település Bihar vm. É-i részén Debrecentől DK-re.
1281, [1292 k]: *Bogomer* 1291, 1348: *Bagamer* 1348: *Bagamir*
Pusztá személynévből keletkezett magyar névadással, a *Bagamerius*
sz.névből. (FNESz. 125. old.)

Boguta: -személynévként (ÁSz. 136. old.) (3 adat)

1086: *Boguta* 1131: *Boguta* 1251: *Bogata*

Szláv eredetű sz.név (*Boguta~Bohuta, Bogta~Bogota*) (FNESz. 137.
old.)

-családnévként: (RMCsSz. 62/4.) (11 adat *Bagotai* alakban)

1542: Blasij *Bagothaj* 1545: *Bagothay* Balas

1599: Nicholaus *Bagothay*

Bagota h.név + -i melléknévképző

-helynevekben:

Bagota: (K.M.H.Sz. 42/1) 1262/413. *Bagatha* 1274: *Bagata*
Település Baranya vm. középső részén a Kőrös patak mellett.
Pusztá személynévből keletkezett magyar névadással, a *Boguta* sz.névből.

Bakta: (K.M.H.Sz. 42/18) 1272/419. *Bakta*
1. Település Abaúj vm. Ny-i részén Forrótól ÉNy-ra, a Vasonca mellett.
1333: *Bakta* 1344, 1346: *Baktha* 1332-5/PR: *Bacta~Cbokta*
2. Település Bereg vm. D-i részén Lampertszászától D-re.
1232>360: *Bagotha* 1327: *Baccha* 1338/339: *Bokcha* 1363/372: *Bakta*
Pusztá személynévből keletkezett magyar névadással, a *Boguta* sz.névből.
(FNESz. 137. old.)

Bakó: -személynévként (ÁSz. 83. old.) (1 adat) 1297/1300 *Bakow*

A magyar *bakó* 'hóhér, mészáros' jelentésű fn.-ből alakult sz.név.
(EtSz. 242. old., FNESz. 141. old.)

-családnévként: (RMCsSz. 68/3.) (82 adat)

1401: Clementem *Bako* 1410: *Bako* Ø

1411: Valentinus *Bakow~Bako*

Régi világi sz.névből, vagy foglalkozásnévből alakult cs.név.

-helynevekben:

Bakófölde: (K.M.H.Sz. 42/14) 1323: *Bokoufoldu*
Település Baranya vm. középső részén Siklóstól É-ra.
Pusztá személynévből keletkezett magyar névadással, a magyar *Bakó* sz.névnek és a birtokos személyranggal ellátott *föld* főnévnek az összetétele. (FNESz. 141. old.)

Baksa: -személynévként: (ÁSz. 138. old.) (38 adat)

1211: *Boxa* 1240: *Bocsa* 1224: *Boxa*

Szláv eredetű sz.név (szl. *Bogsza, Bokša*), vagy a magyar *bak* fn. származéka. (EtSz. 246. old.)

-családnévként: (RMCsSz. 70/4.) (31 adat + 21 adat *Baksai* alakban)

1370: *Boxa* Ø 1400: Valentinus *Baksa* 1401: Balsium *Baxa*

Régi világi sz.névből , vagy nemzetségnévből lett cs.név.
A *Baksai* alak a *Baksa* h.névből keletkezett –i képzővel.

-helynevekben:

Baksa: (KMHSz. 42/16)

1. Település Abaúj vm. középső részén Kassától DK-re, a Hernád mellett.

1262: *Baxa* 1310, 1324: *Boxa*

2. Pontosabban nem azonosítható település Abaúj vm.-ben

[1288-1304], 1302, 1332: *Boxa*

3. Település Baranya vm. középső részén a Kőrös patak közelében.

1247/412: *Boxa*

Pusztá személynévből keletkezett magyar névadással, a *Boxa~Boksa* sz.névből. (FNESz. 146. old.)

Bak~Bák~Bok: -személynévként (ÁSz. 137. old.) (20 adat)

1214/1550: *Boc* 1202-1203: *Bok* 1234: *Boc* 1299: *Bok*

A magyar *bak*, „a kecske hímje” fn.-ből alakult sz.név.(FNESz. 141. old.)

-családnévként: (RMCsSz. 65/11.) (112 adat)

1391: *Bakpeterfuld, Bak* [György] 1406: *Bak* Ø

Régi világi sz.névből lett cs.név.

-helynevekben:

Bak: (KMHSz. 42/10.) 1333-5/PR: *Bok~Both~Mok* 1341: *Baack*
Település Arad vm.-ben, Csegezéhez közel említik.
Puszta sz.névi névadással jött létre, a *Boc* sz.névből. (FNESz. 141. old.)

Bak~Báktornya: (KMHSz. 43/1) 1333: *Bakhtornya* 1334: *Bakthornya*
Település Csanád és Arad vm. határvidékénél.
A Bak- előtag puszta személynévből keletkezett magyar névadással, a *Boc* sz.névből, az utótag a magyar *torony* főnév ragos formája.

Balad: -személynévként: (ÁSz. 84. old.) (6 adat)

1222/1550: *Balad* 1232: *Balad*

Nem találtam adatot a sz.név eredetét illetően.

-családnévként: (RMCsSz. 71/8.-10.) (4 adat *Baládi* és 16 adat *Balajti* alakban)

1481: *Balajti* Ø 1484: *Balajthy* 1548: Clementinus *Baladij*

1549: Paulus *Baladi*

Balád, Balajt h.név + -i melléknévképző

-helynevekben:

Baladfölde: (KMHSz. 43/5.) 1316/418: *Baladfeldew*
Település Bács vm. Ék-i részén Földvár mellett Ny-ra.
A *Balad* sz.név és a magyar *föld* fn. ragos alakjának összetétele.

Balajt: (KMHSz. 43/7) 1263>349/393., 1332: *Balahth* 1332: *Bolahth*
1334: *Balaht*
Település Borsod vm. É-i részén a Bódva közelében, Borsod várától ÉK-re.
Talán a magyar *Balat>Balad* sz.névből keletkezhetett puszta sz.névi névadással. (FNESz 147 old.)

Balajt pataka: (KMHSz. 43/8.)
Borsod vm.-ben a Balajt faluval szomszédos Bosod határában említett patak.
1332: *Boluthpataka* 1334: *Balahtpataka*
A *Balajt* sz.nevet viselő patak neve.

Balat: (KMHSz. 43/9.)
Település Baranya vm.-ben, talán a K-i részén, helyét közelebből nem ismerjük.
1330, 1340: *Balach* 1345: *Balath* 1342: *Balachy*
Talán a magyar *Balat>Balad* sz.névből keletkezhetett puszta sz.névi névadással.

Balázs~Balazsei: -személynévként (ÁSz. 84. old.) (52 adat)

1211: *Bolosey* 1237: *Balasey* 1211: *Bolosoy*

Vagy egyházi, latin eredetű a sz.név (lat. *Blāsius*), vagy szláv eredetű (szl. *Blažej*) (EtSz. 253. old.)

-családnévként: (RMCsSz. 73/9.) (86 adat)

1406: *Balas* Ø 1478: *Johanne Balas* 1507: *Albertus Balas*

Régi egyházi sz.névből lett cs.név.

-helynevekben:

Balazs~Balazsej: (KMHSz. 43/13) 1323: *Balasey* 1349: *Balase*

Település Bereg vm. DNY-i részén Lampertszászától ÉNy-ra.

A *Balazsej* névalak puszta személynévből keletkezett magyar névadással, a *Bolosoy* sz.névből. (FNESz. 152. old.)

Balazséfalva: (KMHSz. 43/14) 1349: *Balasefalua*

Település Baranya vm.-ben, Siklós és Villány vidékén feketett. *Balazséfölde* néven is említik.

A *Bolosoy* sz.névnek és a *falu* fn. birtokos személyragos alakjának az összetétele.

Balazséfölde: (KMHSz. 43/15.) 1338: *Balasefelde*

Település Baranya vm.-ben, Siklós és Villány vidékén feketett.

A *Bolosoy* sz.névnek és a *föld* fn. birtokos személyragos alakjának összetétele.

Balazsoj: (KMHSz. 43/16) 1252: *Bolosoy*

Baranya vm.-ben, Enyest határában említett hely.

Puszta személynévből keletkezett magyar névadással, a *Bolosoy* sz.névből. (FNESz. 152. old.)

Bálint~Valentin: -személynévként (ÁSz. 790. old.) (4 adat)

1237: *Valent* 1214/1334: *Valentin*

Egyházi, latin eredetű sz.név (lat. *Valentinus*) (EtSz. 258. old.)

-családnévként: (RMCsSz 75/10.) (56 adat)

1472: *Balenth* Ø 1473: *Balynth* Ø 1479: *Simone Balenth*

Régi egyházi sz.névből lett cs.név.

-helynevekben:

Bálint(telke): (KMHSz. 43/17) [1291-94]: *villa Walenti* 1354: *Valinttheleke*
Település Bihar vm. ÉNy-i részén a Berettyó mellett.

A magyar *Bálint* sz.névnek és a birtokos személyranggal ellátott *telek* fn.-nek az összetétele. (FNESz. 154. old.)

Balog~Balugd: -személynévként: (ÁSz. 86. old.) (20 adat)

1251: *Balugd* 1284: *Balogh* 1293: *Balugh* 1297: *Balug*

A magyar *balog* „balkezes” melléknévből kialakult sz.név. (FNESz 155. old.)

-családnévként: (RMCsSz. 79/2.) (175 adat)

1298: Johannes *Balug* 1344. Nicolai *Bolug* 1417: Johannes *Balog*

Régi világi sz.névből lett cs.név.

-helynevekben:

Balugd: (KMHSz. 43/18)

1. Település Abaúj vm. ÉK-i részén, Kassától DK-re. 1245., 1325: *Bolugd*

2. Település Baranya vm. középső részén, Herend környékén fekkett.

1296. *Bolugd*

Pusztasz. személynévből keletkezett magyar névadással, a *Balugd* sz.névből.(FNESz. 155 old.)

Balogkereke: (KMHSz. 43/19) +1256: *Bolugkereke*

Település Csanád vm.-ben, talán a DK-i részén.

A *Balog* sz.névnek és a *kerék* fn. birtokos személyragos alakjának az összetétele.

Boloc~Bolok: -személynévként: (ÁSz. 140. old.) (13 adat)

1093/1404. *Bolok* 1236: *Boloc* 1274: *Boluk*

A magyar *Balog* sz.név alakváltozata. (FNESz. 158 old.)

-családnévként: (RMCsSz. 81/14.) (5 adat *Bályoki* alakban)

1465: *Bályoki* Ø 1656: Georgius *Balyoki*

Bályok h.név + -i melléknévképző

-helynevekben:

Bályok: (KMHSz. 44/4)

Település Bihar vm. ÉK-i határszélénél.

1213/550: *Baluc* 1298: *Baalk* 1332-7/PR: *Balach~Balk*

Pusztá személynévből keletkezett magyar névadással, a *Boloc* sz.névből. (FNESz 158. old.)

Bályok pataka: (KMHSz. 44/5.) 1327: *Balukpathaka*

Bihar vm.-ben a Bályok faluval szomszédos Széplak határában említett vízfolyás.

Bán: -személynévként: (ÁSz. 87. old.) (20 adat)

1092/1274: *Ban* 1267: *Baan*

A magyar *bán* méltóságnévből kialakult sz.név.

-családnévként: (RMCsSz. 81/15.) (67 adat)

1405: *Baan* Ø 1416: *Pawl Ban* 1427: *Thoma Ban*

1433: *Emerico Ban*

Régi világi sz.névből, méltóságnévből lett cs.név.

-helynevekben:

Bán: (KMHSz. 44/6.) 1127/443. *Ban*

1. Település Baranya vm. K-i részén Baranyavártól K-re, a Karasó mellett.

2. Bizonytalanul azonosítható település Bodrog vm.-ben, talán a K-i részén.

1198 P/PR: *Ban*

Pusztá személynévből keletkezett magyar névadással, a *Ban* sz.névből. (FnESz 159. old.)

Bánfalva: (KMHSz. 44/8) 1289/1291 *Baanfolua*

Település Baranya vm. K-i részén Baranyavártól K-re, a Karasó mellett.

A *Bán* sz.névnek és a *falu* fn. birtokos személyragos alakjának az összetételéből jött létre.

Bán(i): (KMHSz. 44/9.) [1177]/405: *cum predio Bani*

Arad vm.-ben említett hely, Ösztövérd mellett sorolják fel. Helynévi értéke kétséges.

A *Bán* sz.névből alakult ki -i képzővel.

Bánk: -személynévként: (ÁSz. 87. old.) (44 adat)

1199: *Banc* 1211: *Bancone* +1135/+1262/1566: *Bank* 1274: *Bank*

A sz.névként is használatos magyar *bán* méltóságnév

származéka.(FNESz. 160. old.)

-családnévként: (RMCsSz. 84/7.) (12 adat)

1470: *Joannes Bank* 1506: *Elias Bank* 1514: *Thome Bank*

Régi világi sz.névből, méltóságnévből lett cs.név.

-helynevekben:

Bánk: (KMHSz. 44/10) 1325: *Bank* 1332-7/PR: *Banth*

Település Bihar vm. É-i részén, Debrecentől DK-re. *Bánkegyház* néven is említik.

Pusztaszemélynévből keletkezett magyar névadással, a *Bank* sz.névből. (FNESz. 160. old.)

Bánkegyház: (KMHSz. 44/11.) 1317/324, 1324, 1342: *Bankyghaz*

Település Bihar vm. É-i részén, Debrecentől DK-re.

A *Bank* sz.név és az egyház fn. összetétele.

Bar~Bor: -személynévként: (ÁSz. 89. old.) (14 adat)

1086: *Bor* 1138/1329: *Bar* 1267: *Baar* 1248: *Bohr* 1278: *Boorh*

A magyar *Bor* sz.név etimológiailag azonos a török eredetű magyar bor „szőlő” levéből erjesztett szeszes ital” főnévvel. (FNESz. 163. old.)

-családnévként: (RMCsSz. 86/7.) (9 adat)

1423: *Barthamasfelde* 1495: *Baar* [Péter] 1506: *Bar* Ø

Régi világi sz.névből lett cs.név.

-helynevekben:

Bár: (KMHSz. 44/13) 1296, 1344: *Boor* 1341: *Bar*

Település Baranya vm. ÉK-i részén a Duna mellett.

A Bor-Kalán nemzetség valamelyik *Bor* nevű tagjának az emlékét őrzi, pusztaszemélynévi névadással jött létre. (FNESz. 163. old.)

Barabás: -személynévként: (ÁSz. 91. old.) (63 adat)

1215/1550:*Barabas* 1127-1131: *Barnabas* 1237-40: *Barrabas*

Valószínűleg egyházi, latin eredetű a sz.név, de nem találtam erre vonatkozó adatot.

-családnévként: (RMCsSz. 87/1.) (137 adat)

1452: Paulus *Barrabas* 1458: *Barrabas* Ø 1512: Ladislaum *Borobas*

Régi egyházi sz.névből lett cs.név.

-helynevekben:

Barabás: (KMHSz. 44/14)

Település Bereg vm. Ny-i részén, Lampertszászától Ny-ra.

1323, 1325, 1327, 1329: *Barlabas* 1327: *Barlabaas* 1335: *Barebach*

Pusztá személynévből keletkezett magyar névadással, a *Barabas* sz.névből.
(FNESz. 163. old.)

Barakon: -személynévként: (ÁSz. 90. old.) (14 adat)

1227: *Barakon* 1279: *Barakun* 1219/1550: *Borokun*

Nem találtam adatot a sz.név eredetét illetően.

-családnévként: (RMCsSz. 89/7.) (19 adat Barakonyi alakban)

1430: *Barakony* Ø 1588: *Barakonj*

Barakony h.név + -i melléknévképző

-helynevekben:

Barakony: (KMHSz. 44/17) 1332-7/PR: *Barakun~Barkun*

Település Bihar vm. középső részén Cséffától É-ra.

Pusztá személynévből keletkezett magyar névadással, a *Barakon* sz.névből.(FNESz. 164. old.)

Baran: -személynévként: (ÁSz. 90. old.) (3 adat) 1209: *Baran* 1212. *Baran*

A sz.név alakulhatott a magyar *bárány* köznévből, de lehet egy szláv vagy török sz.név átvétele is. Egyfelől a cseh *Beran*, vagy a lengyel *Baran* sz.névé, másfelől az ótörök *Baran* „az, aki elment, eltávozott” jelentésű sz.névé.
(FNESz. 164. old.)

-családnévként: nem találtam adatot.

-helynevekben:

Báránd: (KMHSz. 44/18) [1272-90.]: *Barand*

Település Bihar vm. ÉNy-i csücskében.

A magyar *Bárány* sz.név –d képzős származékából keletkezett magyar névadással. (FNESz. 164. old.)

Brana: -személynévként: (ÁSz.150 old.) (1 adat) 1138/1329: *Brana*

Szláv eredetű sz.név (szl. *brána* 'kapu') (EtSz. 282. old.)

-**családnévként:** (RMCsSz 90/1-2) (19 adat *Baranya* és 126 adat *Baranyai* alakban)

1466: *Benedicto Baranya* 1504: *Baranya* Ø 1554: *Baronya* György

1394: *Baranyay* [Márton] 1439: *Johanne Baronyay*

1524: *Baranyai*Ø 1689: *Baranyi* Miklós

Baranya h.név + -i melléknévképző

-helynevekben:

Baranya: (KMHSz. 45/3)

I.1. Bereg vm.-ben Adony és Galgó határában említett tó. 1342. *Baranya*

II.1. Település és vár Baranya vm. K-i részén a Karasó mellett.

+1093/404. *Barana* 1350: *Baranya* 1350: *Barana* 1193: *Brania*

Valószínűleg egy magyar sz.név rejlik benne: a *Brana/ Bragna* sz.név.(FNESz. 165. old.)

Baranyavár: (KMHSz. 45/4.) 1332-5. *Barana-war~Baranawar*

1341: *Baranavar*

Település és vár Baranya vm. K-i részén a Karasó mellett. A *Baranya* település alakváltozata.

A *Brana* sz.név és a vár fn. összetétele.

Barc~Barca: -személynévként: (ÁSz. 90. old.) (3 adat)

1216/1550: *Barc* 1256: *Barka* 1287: *Barca*

Nem találtam adatot a sz.név eredetével kapcsolatban.

-**családnévként:** (R.M.Cs.Sz. 92/16.) (28 adat)

1476: *Fabiano Barca* , *Barcza* Ø 1554: *Petrus Barczya*

A puszta *Barca* h.név alakult családnévvé.

-helynevekben:

Barc: (KMHSz. 46/5.)

1. Település Bars vm. középső részén Győrödtől DNy-ra.

1272/273/1327: *Borch* 1328/523: *Barch*

2. Település Borsod vm.-ben a Sajó mellett, a Tardona patak torkolatának közelében. 1280: *Borch*

Barca: (KMHSz. 46/6.)

I.1. Az Olt bal oldali mellékvize az egykori Barca földön.

1211/231: *Borsa~Borza aqua*

II.1. Település Borsod vm. ÉNy-i részén Kazától DNy-ra.

+1194/[1230 k.]: *Borcha* [1327-42]: *Barcha*

II.2. Az Olt nagy D-i kanyarulata és a dél-erdélyi havasok közbezárt medence, a Barca folyó tágabb környéke.

1211/231. PR: *Borza* 1222 P./PR.: *Bursa*

Pusztá személynévből keletkezett magyar névadással, a Barca sz.névből.(FNESz. 167.old.)

Bárca: (KMHSz.46/7)

Település Abaúj vm. É-i részén Kassától D-re.

1230, 1308, 1317: *Barca* 1340, 1346: *Barcha* 1350: *Barcza*

Pusztá személynévből keletkezett magyar névadással, a Barca sz.névből.(FNESz. 167. old.)

Bors~Barsa: -személynévként: (ÁSz. 145. old.) (73 adat)

1071: *Bors* 1202-03./cr. 1500: *Borsa* 1222. *Borso* 1289: *Burs*

Bors vezér nevéből alakult sz.név (EtSz. 300. old.)

-családnévként: (RMCsSz. 172/15. 173/1.) (55 adat)

1400: *Johannen Bors* 1408: *Nicolao Bors* 1553: *Gregorius Borsa*

Régi világi sz.névből lett cs.név, vagy a pusztá *Bars* h.név vált cs.névvé.

-helynevekben:

Bars: (KMHSz. 47/8.)

Település és vár Bars vm. középső részén a Garam mellett, a vm. központja.

1075/+124/+217: *Borsu* 1349: *Bors* 1317: *Boors* 1344: *Burs*

Pusztá személynévből keletkezett magyar névadással, a Bors/ Borsa sz.névből. (FNESz. 170. old.)

Barsa: (KMHSz. 47/9) 1216/550: *Bursa*

Település Bihar vm. Ny-i részén az Ölyvös patak mellett.

Pusztá személynévből keletkezett magyar névadással, a Bors/ Borsa sz.névből.

(FNESz. 170. old.)

Bask: -személynévként: (ÁSz. 95. old.) (4 adat)

1138: *Boscu* 1279/1356: *Bask* 1280>1413: *Bosk*

Nem találtam adatot a sz.név eredetét illetően.

-családnévként: (RMCsSz. 103/3.) (2 adat *Baskai* alakban)

1493: Simon *Baskaij* 1656: Johannes *Baskai*

Baska h.név + -i melléknévképző.

-helynevekben:

Bask: (KMHSz. 48/1) 1322>35, 1328, 1347: *Bosk*

Település Abaúj vm. É-i részén Kassától Ny-ra.

Pusztaszemélynévből keletkezett magyar névadással, a *Bosku* sz.névből.(FNESz 174. old.)

Baski: (KMHSz. 48/2) 1318: *Boski*

Település Baranya vm. Ny-i részén a Dráva közelében.

A *Bask* sz.névből jött létre -i képzővel.

Baski-patak: (KMHSz. 48/3) 1330: *Bosky-potok*

Abaúj vm.-ben Gard és a szomszédos Bask határában említett patak.

Bátor: **-személynévként:** (ÁSz. 97. old.) (20 adat)

1132: *Batur* 1260: *Bater* 1283: *Bathur*

A *Bahatur* sz.név etimológiailag azonos a török eredetű magyar *bátor* melléknévvvel (FNESz. 177. old.), de más vélemény szerint a sz.név besenyő, kun eredetű (EtSz. 312. old.)

-családnévként: (RMCsSz. 105/3-4.) (27 adat +95 adat *Bátori* alakban)

1337: Stephanus *Batur* 1403: Blasium *Bator* 1426: Jacobi *Bator*

Régi világi sz.névből lett cs.név.

1421: *Batori* Ø 1489: *Bathori* [Miklós] 1544: *Batory* András

Bátor h.név + -i melléknévképző

-helynevekben:

Bátor: (KMHSz. 48/11)

1. Település Abaúj vm. Ny-i részén a Rakacától D-re. 1323/390. *Bathur*
2. Település Bereg vm.-ben Lampertszásza mellett. 1232>360. *Batur*

3. Település és monostor Bihar vm. DNY-i részén a Fekete-Körös mellett [1177]/202-3/XV.: *Batur*
4. Település Bodrog vm. Ny-i részén Bükedtől D-re. Alakváltozatai: Bátoregyház, Bátoregyháza, Bátordegyháza.
1343: *Bathor~Bathur~Batur*
5. Település Csanád vm.-ben, helye ismeretlen. 1230: *Baatur*
Pusztá személynévből keletkezett magyar névadással, a *Bahatur* sz.névből. (FNESz 177. old.)

Bátordegyháza: (KMHSz. 48/12.) 1341: *Baturdeghaza*
Település Bodrog vm. középső részén Bükedtől D-re.
A *Bátor* sz.név –d képzős változatának és az *egyház* fn.-nek az összetétele.

Bátoregyház: (KMHSz. 48/13.) 1323: *Bathorighaz* 1345: *Baturighaz*
Település Bodrog vm. középső részén Bükedtől D-re.
A *Bátor* sz.név és az *egyház* fn. összetétele.

Bátoregyháza: (KMHSz. 48/14.) 1340: *Batureghaza~Baturheghaza*
Település Bodrog vm. középső részén Bükedtől D-re.
A *Bátor* sz.név és az *egyház* fn. birtokos személyragos alakjának összetétele.

Bátorfalva: (KMHSz. 49/1) 1334: *Bátorfalva*
Település Bács vm. D-i részén Földvár vidékén.
A *Bátor* sz.név és a *falu* fn. birtokos személyraggal ellátott alakjának összetétele.

Bátor-hegy: (KMHSz. 49/2.) 1349: *Baturheg*
Bereg vm.-ben Kígyós körül említett hegy.
A *Bátor* sz.nevet viselő hegy.

Batk: -személynévként: (ÁSz. 97./148. old.) (5 adat)

1235-1269: *Batk* 1217/1230: *Botch* 1231/1413: *Bothk*

Nem találtam adatot a sz.név eredetét illetően.

-családnévként: nem találtam adatot.

-helynevekben:

Bátyok: (KMHSz. 49/3) 1323: *Bagak*
Település Abaúj vm. ÉK-i csücskében.
Valószínűleg pusztá személynévből keletkezett magyar névadással, a *Batyk* sz.névből.(FNESz. 178. old.)

Bottyán: -személynévként: (Á.Sz.) 1349: *Bothan*

A *Botond* sz.névvel kapcsolható össze etimológiailag. (FNESz. 178.)

old.)

-családnévként: (RMCsSz. 180/8.) (16 adat + 9 adat *Bottyáni* alakban)

1400: *Bothyan* [Kelemen] 1403: *Bathyan* [Kelemen]

1426: Paulus *Bathyan*

Régi világi sz.névből lett cs.név.

1578: Petrus *Botthany* 1669: *Bottyani* Janos

Bottyán h.név + -i melléknévképző

-helynevekben:

Battyán: (KMHSz. 49/4) 1305/342: *Bathyan* 1341: *Bothyan*
Település Bodrog vm. DNy-i részén, Bodrogtól É-ra.
Pusztaszemélynévből keletkezett magyar névadással, a *Bothan* sz.névből.
(FNESz. 178. old.)

Bateu: **-személynévként:** (ÁSz. 96. old.) (2 adat) 1274/1348. *Bateu~Batheu*

Nem találtam adatot a sz.név eredetéről.

-családnévként: nem találtam adatot.

-helynevekben:

Bátyú: (KMHSz. 49/5) 1270: *Bacy, Baty* 1327/358: *Bateu*
Település Bereg vm. Ny-i részén, Lónyától ÉK-re.
Pusztaszemélynévből keletkezett magyar névadással, a *Bateu* sz.névből.
(FNESz. 178. old.)

Béb: **-személynévként:** (ÁSz. 98. old.) (1 adat) 1223. *Bebus*

Német eredetű sz.név (német *Bebe*) (FNESz. 179. old.)

-családnévként: (RMCsSz. 107/2.) *Bébi* alakban (14 adat)

1430: Nicolaus *Beby* 1460: [*Bébi*] Ø 1492. *Byby*

Béb h.név+ -i képző

-helynevekben:

Béb: (KMHSz. 49/6.) +1247/+284/572, 1321>385: *Beeb*
Település Csanád vm Ny-i részén Oroszlános közelében.

Pusztas névből keletkezett, a *Bebe* névből. (FNESz. 179. old.)

Becse: -személynévként: (ÁSz. 99. old.) (45 adat)

[1046]/XII.-XIV.: *Bech* 1247: *Bech* 1278: *Becs*

Török eredetű sz. név (tör. * *Bäčä*) (FNESz. 180. old.)

-családnévként: (RMCsSz. 108/7.) (18 adat)

1400: *Beche* Ø 1412: *Stephani Beche* 1673: *Becse* Ø

1720: *Johannes Becse*

Becézőnévből lett cs. név. (A *Becs* régi világi sz. név –e becéző képzős származéka)

-helynevekben:

Becse: (KMHSz. 49/8.) *1332-7/PR.: *Boche* 1338/439: *Beche*
Település és révhely Bács vm. ÉK-i részén a Tisza mellett.
Pusztas névből keletkezett, a *Bech* névből. (FNESz. 180. old.)

Becsej: (KMHSz. 49/9.) 1238/377: *Bechey*
1. Település és révhely Bács vm. ÉK-i részén a Tisza mellett
2. Település Baranya vm. középső részén a Dráva mellett. Alakváltozata
Becső. 1328: *Bechey*

Becső: (KMHSz. 49/13.) 1296, 1349: *Becheu*
Település és révhely Bács vm. ÉK-i részén a Tisza mellett.
Pusztas névből keletkezett, a *Bech* névből.

Bégány: -személynévként: (ÁSz. 102. old.) (1 adat) 1283/1367: *Began*

Szláv eredetű sz. név (cseh: *Běhan*) (FNESz. 183. old.)

-családnévként: (RMCsSz. 111/4.) (21 adat) *Bégányi* alakban

1466: [*Bégányi* Miklós] 1470-71: *Michael Begani* 1570: *Begani* Ø

1592: *Begany* Ø 1688: *Georgius Bégányi*

Bégány h. név+-i képző

-helynevekben:

Bégány: (KMHSz. 49/15.)
Település Bereg vm. DNy-i részén Lampertszászától ÉNy-ra.

1332-5/PR.: *Bygan~Beken* 1347: *Began*
Pusztasz. névből alakult magyar névadással, a *Began* sz. névből. (FNESz. 183. old.)

Bekes~Békés: -személynévként: (ÁSz. 104. old.) (10 adat)

+1086: *Bekes* 1138/1329: *Bekes*

A sz. név bizonyára a magyar *béke* fn. származéka. (FNESz. 185. old.)

-családnévként: (RMCsSz. 114/1.) (71 adat)

1419: *Bekes* Ø 1423: *Petrus Bekws* 1428: *Georgius Bekes*

1573: *Békes* Gáspár 1592: *Bekes* Farkas 1720: *Joannes Békés*

Régi világi sz. névből lett cs. név.

-helynevekben:

Békés: (KMHSz. 50/2.)

Település és vár Békés vm. DK-i részén a Fekete-és Fehér-Körös összefolyásánál, a vm. központja.

1203/342/447, 1347: *Bekes* 1215/550: *Bikes* 1219/550: *Békes~Bekves*
Pusztasz. névi névadással jött létre, a *Bekes* sz. névből. (FNESz. 185. old.)

Bekeskereke: (KMHSz. 50/3.) 1321/336: *Bekuskerequi*

Település Bács vm. Ny-i részén, Bácstól É-ra feketett.

A *Bekes* sz. név és a *kerék* fn. birtokos személyragos alakjának összetétele.

Bél: -személynévként: (ÁSz. 104/107. old.) (4 adat)

1240: *Bely* *1246/1437: *Bel* *1269/1393: *Beel* 1214/550,

1222/1550: *Beli*

Eredete nincs tisztázva. (EtSz. 344. old.)

-családnévként: (RMCsSz. 115/4.) (8 adat)

1550: *Beel* [Simon] 1640: *Béll* Marton, *Béll* Janos 1704: *Bél* Mátyás

Régi világi sz. névből lett cs. név.

-helynevekben:

Bél: (KMHSz. 50/4.)

1. Település Baranya vm. É-i részén Pécestől ÉNy-ra.

[1290 k.], 1332-5/PR: *Beel* 1332-5/PR.: *Bel*
2. Település Bars vm. D-i részén 1291, 1339: *Beyl* 1339: *Beel*
3. Település Bihar vm. DK-i részén Belényestől DNy-ra. *Béli* és *Bélifalva* néven is említik.
4. Település Borsod vm. Ny-i részén az Eger patak forrásvidékénél.
+1232>765, 1347: *Beel* 1245: *Beyl*
Pusztasz. névből alakult, a *Beli* sz. névből. (FNESz. 186. old.)

Béli: (KMHSz. 50/12.) 1332-5/PR., 1334: *Bely*
Település Bihar vm. DK-i részén Belényestől DNy-ra.
Pusztasz. névből alakult, a *Beli* sz. névből.

Bélifalva: (KMHSz. 51/1.) 1333: *Belifol(va)*
Település Bihar vm. DK-i részén Belényestől DNy-ra.
A *Beli* sz. név és a *falu* fn. ragos alakjának összetétele.

Bélvárad: (KMHSz. 51/9.) 1330: *Bel Warad*
Település Baranya vm. középső részén Pécestől DK-re.
A *Beli* sz. név és a *vár* fn. képzős alakjának összetétele.

Béla: -személynévként: (ÁSz. 104. old.) (47 adat)

[1046]/XII-XIV.: *Bela* +1086: *Bela* 1193: *Bela*

1219/1550: *Belae* 1252: *Bele*

Eredete nincs tisztázva. (EtSz. 345. old.)

-családnévként: (RMCsSz. 115/5.) (39 adat)

1456: *Jacobum Bela* 1522: *Petrus Bella* 1592: *Béla Andreas*

1721: *Valentinus Bella*, *Michael Béla*

Régi világi, vagy egyházi eredetű sz. névből lett cs. név.

-helynevekben:

Béla: (KMHSz. 50/5.)

I.1. A Hernád jobb oldali mellékvize Abaúj vm. É-i részén 1297: *Bela*

I.2. Bars vm.-ben Béla település határában említett patak 1228: *Bela*

II.1. Település Bars vm. ÉK-i részén a Garam bal partján 1228: *Bela*

Pusztasz. névi névadással keletkezett a *Bela* sz. névből. (FNESz. 186. old.)

Bélád: (KMHSz. 50/6.) 1156/1268/1275, 1340: *Belad*

Település Bars vm. Ny-i szélén Verebélytől É-ra.

A *Bela* sz. névből –d képzővel alakult ki.

Bélavár: (KMHSz. 50/7.) 1321. *Belawar*
Település Baranya vm. középső részén Péctől DK-re.
A *Bela* sz.név és a *vár* fn. összetétele.

Bene: -személynévként: (ÁSz. 111. old.) (61 adat)

+1135: *Bene* 1138/1329: *Bene* 1211: *Beneh* 1250: *Bene*

A *Benedek* sz.név rövidült alakja. (FNESz. 194. old.)

-családnévként: (RMCsSz. 120/11.) (74 adat)

1402.: Anthonium *Bene* 1429: *Bene* Ø 1450: Mathei *Bene*

1489: *Bene* Ø 1576: *Bene* Márton

Becézőnévből lett cs.név.(A régi, egyházi eredetű *Benedek* becézése)

-helynevekben:

Bene: (KMHSz. 51/12.) 1337>359, 1343: *Bene*
Település Bereg vm. D-i részén Lampertszászától D-re.
Pusztas sz.névből jött létre, a *Bene* sz.névből.(FNESz 194. old.)

Benedek: -személynévként: (ÁSz. 113. old.) (26 adat)

+1082: *Beneduk* 1198, 1211: *Beneduc* +1214/1334: *Beneduch*

Egyházi, latin eredetű sz.név.(lat. *Benedictus*) (EtSz. 357. old.)

-családnévként: (RMCsSz. 121/2.) (44 adat)

1458/1459: *Benedek* [Illés] 1542: Matheus *Benedek*

1607: *Benedek* Peter

Régi egyházi sz.névből lett cs.név.

-helynevekben:

Benedekfalva: (KMHSz. 51/13.) 129[3]. *Benedukfolua*
Település Baranya vm. ÉNy-i részén a vátyi uradalom területén.
A *Benedek* sz.név és a *falu* fn. birtokos személyragos alakjának összetétele.

Benke: -személynévként: (ÁSz. 114. old.) (20 adat)

1231: *Benke* 1237-40: *Benke* 1264: *Benke*

Valamilyen Ben-kezdetű sz.név -Benedek, Benjámín-
megrövidülésével és kicsinyítő/becéző képző hozzáadásával alakult ki.
(FNESz. 195. old.)

-családnévként: (RMCsSz. 123/1.) (33 adat)

1409: *Benke* [Péter] 1454: *Andrea Benke* 1688: *Benke* Lukács

Becézőnévből lett cs.név. (A régi, egyházi eredetű Benedek rövidült, és
-ke képzős alakja.)

-helynevekben:

Benke: (KMHSz. 51/14.) [1291-94]: *Benke*
Település Bihar vm.-ben Bihar várától É-ra.
Puszta sz.névi névadással jött létre, a *Benke* sz.névből. (FNESz. 195. old.)

Benke árka: (KMHSz. 51/15.) 1322/338: *Benkearuka*
Bihar vm.-ben Izsáka határában említett árok.
A *Benke* sz.nevet viselő árok.

Benke[háza]: (KMHSz. 51/16.)
Település Bihar vm.-ben Bihartól É-ra.
1307, 1310/338: *domus Benke* 1357: *Benkehaza*
A *Benke* sz.név és a *ház* fn. birtokos személyragos alakjának összetétele.

Bénye: **-személynévként:** (ÁSz. 114. old.) (1 adat) 1138/1329: *Benia*

Valószínűleg szláv eredetű sz.név (cseh Bŷn, lengyel Bien
sz.név) (FNESz. 195. old.)

-családnévként: (RMCsSz. 124/4.) (4 adat +19 adat *Bényei* alakban)

1475: *Alberto Benye* 1507: *Bhenie* Ø

A puszta *Bénye* h.név vált cs.névvé.

1457: *Blasi Benyey* 1635: *Andreas Benej*

Bénye h.név + -i melléknévképző

-helynevekben:

Bénye: (KMHSz. 51/17.)
1. Település Abaúj vm. középső részén Göncről Ny-ra, a Hernád mellett.
1280>300/321: *Benny* 1288/358: *Benia* 1293/496: *Benye* 1316: *Benya*
2. Település Bodrog vm.-ben, Gara vidékén feketett. 1345: *Benye*
Puszta sz.névi névadással jött létre a *Benia* sz.névből. (FNESz. 195. old.)

Bénye(i)szurdok: (KMHSz. 51/18.) 1300/321: *Benneyzurduk~Bennyzurduk*
Település Abaúj vm. középső részén Göncről Ny-ra, a Hernád mellett.
A *Bénye* sz.név és a *szurdok* fn. összetétele.

Bényeszurdoka: (KMHSz. 51/19.)
Település Abaúj vm. középső részén Göncről Ny-ra, a Hernád mellett.
1300: *Bennazurduka* 1321: *Bennyzurduka* 1311: *Benezurduka*
A *Bénye* sz.név és a *szurdok* fn. birtokos személyragos alakjának összetétele.

Beremen: -személynévként: (ÁSz. 116. old.) (5 adat)

1255: *Berem* 1239/1241/1504: *Bereyn*

Valószínűleg német eredetű sz.név (*Berman*) (FNESz. 199. old.)

-családnévként: (RMCsSz. 128./6.) (3 adat) *Bereméni* alakban

1672: Michael *Beremény* 1718: Michaelém *Beremeny*

Beremen h.név + -i melléknévképző

-helynevekben:

Beremen: (KMHSz. 54/3.)
Település Baranya vm. középső részén Harsánytól D-re
1281, 1293, 1314, 1349, 1350: *Beremen* 1296: *Bermen* 1348: *Beremyn*

1350: *Beremenen*
Pusztaság sz.névből keletkezett, a *Beremen* sz.névből. (FNESz. 199. old.)

Berencs: -személynévként: (ÁSz. 116/151. old.) (2 adat)

1229: *Brench* 1245: *Berench*

Talán ótörök eredetű sz.név (birinč „első” szóból) (FNESz. 199. old)

-családnévként: (RMCsSz. 128/9.) (8 adat) *Berencsi* alakban

1471: Nicolaus *Berenchy* 1693: Thomas *Berenszy*

Berencs h.név + -i melléknévképző

-helynevekben:

Berencs: (KMHSz. 54/4.)
Település Abaúj vm. DNy-i részén Forrótól DNy-ra, a Vaonca mellett.
1318: *Baranch* 1318,1326/335: *Berench*

Pusztas névből alakult, a *Brench* névből. (FNESZ. 199. old.)

Berente: -személynévként: (ÁSz. 116. old.) (4 adat)

1222/1550: *Berenta* 1227: *Berende, Berenthe* 1297: *Berenche*

Szláv eredetű sz. név (szb.-hv. *Boreta*, cseh *Borata*) (FNESZ. 200. old.)

-családnévként: (RMCsSz. 128/12.) (7 adat)

1548: *Stephanus Berenthe* 1551: *Berente* Ø 1720: *Joannes Berenthe*

Berente hnév+ -i melléknévképző

-helynevekben:

Berente: (KMHSz. 54/5.) 1222/550: *Berenta* 1323: *Berenthe*
Település Borsod vm.-ben a Sajó mellett, Szentpétertől Ny-ra.
Pusztas névből alakult, a *Berente* névből. (FNESZ. 200. old.)

Beszter: -személynévként: (ÁSz. 122. old.) (10 adat)

1211: *Bestur* 1228: *Bezthir*

Magyar eredetű sz. név, szláv származtatása téves. (FNESZ. 208. old.)

-családnévként: (RMCsSz. 136/20.) (3 adat) *Beszteri* alakban

1639, 1641: *Georgius [Beszteri]* 1689: *Beszteri* Ø

Beszter h. név + -i melléknévképző

-helynevekben:

Beszter: (KMHSz. 55/4.)
1. Település Abaúj vm. É-i részén Kassától K-re, a Tarca mellett
1332-5/PR: *Bestur~Best(er)*
2. Település Baranya vm. középső részén a Dráva mellett
1328: *Bezthir* 1349: *Bezthir*
Pusztas névből alakult, a *Bestur* névből. (FNESZ. 208. old.)

Bikács: -személynévként: (ÁSz. 124. old.) (6 adat)

1263: *Bikach, Bykach* 1285: *Bykach* 1299: *Bykach*

A magyar *bika* fn. származéka a sz. név. (FNESZ. 215. old.)

-családnévként: (RMCsSz. 140/4.) (2 adat)

1583: *Bykachj* Ø 1588: *Bikaczj* Ø

A puszta *Bikács* h.név vált cs.névvé.

-helynevekben:

Bikács: (KMHSz. 56/11.)

Település Bihar vm. középső részén Cséffától K-re.

[1291-94], 1332-7/PR: *Bykach* 1332-7/PR: *Bychach~Bykath~Bykaz~Bycha*
Puszta sz.névből jött létre, a *Bikach* sz.névből. (FNESz. 215. old.)

Bisse: **-személynévként:** (ÁSz 124. old.) (4 adat)

1138/1329: *Bise* 1202-1203/cr. 1500: *Bise* 1237-40: *Bysa* 1293: *Bysa*

A magyar *bese* „egy fajta ragadozó madár ; kánya, varjú” fn. sz. névi változata. (FNESz. 218. old.)

-családnévként: (RMCsSz. 143/8.) (2 adat)

1720: And(reas) *Bise* 1708: Michael *Bisej*

Régi világi sz.névből lett cs.név, vagy pedig a puszta *Bisse* h.név vált cs.névvé.

-helynevekben:

Bisse: (KMHSz. 57/4.)

Település Baranya vm. középső részén Siklóstól É-ra.

[1290 k.]: *Bysse* 1332-5/PR: *Byse~Basse*

Puszta sz.névből jött létre magyar névadással, a *Bise* sz.névből. (FNESz. 218. old.)

Bócs: **-személynévként:** (ÁSz. 139. old.) (7 adat)

+1245 [XIV.]/1439: *Bolch* 1255: *Bolch*

Nem találtam adatot a sz.név etimológiáját illetően.

-családnévként: (RMCsSz. 145/2.) (6 adat)

1399: Petro *Bouch* 1602: [*Bocs* Benedek], [*Bocs* Péter]

Régi világi sz.névből lett cs.név.

-helynevekben:

Bócs: (KMHSz. 57/20.)

1. Település Bihar vm. ÉNy-i részén Újfalutól D-re, a Berettyó bal partján [1291-94]: *Bolch* *1348: *Bulch*

2. Település Bihar vm. K-i részén Sonkolyostól DK-re. *1304: *Bulch*

3. Valamelyik ilyen nevű település Bihar vm.-ben. 1342: *Bolch*

Pusztas névből jött létre magyar névadással, a *Bolch* sz. névből. (FNESz. 221. old.)

Bócskő: (KMHSz. 58/3.)

Település Bihar vm. ÉNy-i részén Újfalutól D-re, a Berettyó bal partján.

1274: *Bolch-hyda* 1297>448>XV.: *Bolchyda* 1321: *Bulcheda*

A *Bolch* sz. név és a *híd* fn. birtokos személyragos alakjának összetétele.

Boda: -személynévként: (ÁSz. 128. old.) (36 adat)

1202-1203/cr 1500: *Boda* 1211: *Boda* 1291: *Boda* 1232: *Bada*

Nem találtam adatot a sz. név etimológiáját illetően.

-családnévként: (RMCsSz. 147/11.) (71 adat)

1395: *Boda* [István] 1419: *Benedictus Boda* 1566: *Simon Boda*

1666: *Boda Kata* 1725: *Stephanus Boda*

Régi világi sz. névből lett cs. név.

-helynevekben:

Boda: (KMHSz. 58/8.)

1. Település Baranya vm. középső részén Pécestől Ny-ra

[+1235]/340/404, 1332-5/PR: *Boda* 1332-5/PR: *Buda*

2. Település Baranya vm. ÉK-i részén Pécsváradtól DK-re [1292-97]: *Boda*

Pusztas névből jött létre magyar névadással, a *Boda~Buda* sz. névből.

(FNESz. 222. old.)

Bodola~Bodoló: -személynévként: (ÁSz. 130. old.) (16 adat)

1211: *Bodilo* 1266/1271/1272: *Bodolo* 1295: *Bodolow*

1216: *Budulo* 1263: *Budulou*

Szláv eredetű sz. név (szb.-hv. *Budilo~Budulo*) (FNESz. 223. old.)

-családnévként: (RMCsSz. 149/7.) (2 adat+ 5 adat *Bodolai* alakban)

1602: *Bodola* [György] 1629: *Bodola Györné*

Régi világi sz.névből lett cs.név.

1486: Petrus *Bodolay* 1602: [Bodolai András]

Bodola hnév+-i képző

-helynevekben:

Bodola: (KMHSz. 58/12.) [1272-90]>294: *Budula*
Település Brassó vidékén, Brassótól ÉK-re.
Pusztas névből jött létre magyar névadással, a *Budulo* sz.névből.

Bodoló: (KMHSz. 58/13.)
Település Abaúj vm. ÉNy-i részén Szepsitől D-re.
[1290-301], 1323/390: *Bodolow* 1323/390: *Bodolou*
1332-5/PR: *Bodolov~Bodor*
Pusztas névből jött létre magyar névadással, a *Budulo* sz.névből. (FNESz. 223. old.)

Bodolya: (KMHSz. 58/14.)
Település Baranya vm. K-i részén Kőszegtől DNy-ra, a Karasó mellett
1296, 1347: *Budola* 1330: *Bodyla* 1347: *Bodula*
Pusztas névből jött létre magyar névadással, a *Budulo* sz.névből. (FNESz. 223. old.)

Bodony: **-személynévként:** (ÁSz. 131. old.) (50 adat)

1202-1203/cr. 1500: *Bodon* 1214/1550: *Bodun* 1298: *Bodwn*

1214/1550: *Budon*

Török eredetű sz.név (ótörök *bodun* „lakosság, alattvalók, nép”)
(FNESz. 224. old., EtSz. 435. old.)

-családnévként: (RMCsSz. 150/1.) (22 adat +43 adat *Bodonyi* alakban)

1427: Gregorio *Bodon* 1548: *Bodon* Ø

Régi világi sz.névből lett cs.név.

1425: Mathias *Bodony* 1493: *Bodoni* Ø

Bodony h.név + -i melléknévképző

-helynevekben:

Bodony: (KMHSz. 58/15.)

1. Település Bács vm. középső részén Futaktól ÉNy-ra.
+12826346/1308, 1336: *Bodon* 1308: *Bodun*
2. Település Baranya vm. középső részén Siklótól ÉNy-ra.
[1290-300], 1304/360, 1332-5/PR: *Bodun* 1295: *Bodun* [1295 k]: *Bodon*
Puszta sz.névből jött létre magyar névadással, a *Bodun~Bodon* sz.névből.
(FNESz. 224. old.)

Bodrog: -személynévként: (ÁSz. 157. old.) (4 adat)

1223: *Budurog* 1237-40: *Budurug*, *Budrug*

Ótörök eredetű sz.név (*Bodruq* „zászló”) (FNESz. 224. old.)

-családnévként: (RMCsSz. 151/6.) (2 adat +19 adat *Bodrogi* alakban)

1452: Mathe *Bodrog* 1720: *Bodrogh* Janos

Víznévből lett cs.név.

1448: Johannis *Bodroghi* 1662: *Bodrogi* [János]

Bodrog h.név + -i melléknévképző

-helynevekben:

Bodrog: (KMHSz. 58/17.)

I.1. Bodrog vm.-ben Aranyán határában említett halastó

+1055/[1416 k], 1211: *Bodrug* [1089-90], +1092/274/399: *Budrig*

1211: *Budruc*

II. 1. Település és vár Bodrog vm. DNy-i részén, a vm. központja

+1055/[1416 k], 1211, 1315, 1334, 1344, 1347: *Bodrug* 1199: *Budrig*

1218, 1323, 1329, 1333, 1343: *Bodrog*

Puszta sz.névből jött létre magyar névadással, a *Budrug* sz.névből. (FNESz. 224. old.)

Bogád: -személynévként: (ÁSz. 133. old.) (21 adat)

cr. 1200: *Bogat* *1227>1409: *Bogath* *1235: *Bogad* 1278: *Bukath*

Szláv eredetű sz.név (szb.-hv. *Bogat*) (FNESz. 227. old.)

-családnévként: (RMCsSz. 152/12.) (6 adat) *Bogádi* alakban

1476: Jacobo *Bogady* 1604: Stephanus *Bogadi*

Bogád hnév+ -i képző

-helynevekben:

Bogád: (KMHSz. 60/3.)

1. Település Baranya vm. középő részén Péctől K-re.
+1058/300/409, 1332-5/PR: *Bogad* 1295: *Bogach*

1332-5/PR: *Bogald~Bugar~Sogad*

2. Település Baranya vm. középső részén a Kőrös patak közelében
1276: *Bugad* [1290]: *Bagad*

Puszta sz.névből jött létre magyar névadással, a *Bogad* sz.névből. (FNESz. 227. old.)

Bogádtelke: (KMHSz. 60/4)

Település Baranya vm. K-i részén, Vék határában említik.

1330: *Bogadteluke*

A *Bogad* sz.név és a *telek* fn. birtokos személyragos alakjának összetétele.

Bogát: (KMHSz. 60/5.)

Település Abaúj vármegyében, helye ismeretlen.

1288>1293: *Bugach* [vagy *Bugath*] 1290>377: *Bogod*

1300: *Bogath~Bogach* 1302/307: *Bugath*

Puszta sz.névből jött létre magyar névadással, a *Bogat* sz.névből.

Bogdány: -személynévként: (ÁSz. 134. old.) (19 adat)

+1135/+1262/1566: *Bogdan* 1201/1227: *Bogedan*

Szláv eredetű sz.név (cseh *Bohdan*<*Bogdan*) (FNESz. 228. old., EtSz. 444. old.)

-családnévként: (RMCsSz. 153/12.) (37 adat)

1449: Petrus *Bogdani* 1522: Georgius *Bagdani* 1570: *Bogdany* Ø

1590: *Bogddan* Tamas

Régi világi sz.névből lett cs.név, vagy *Bogdány* h.név +-i melléknévképző

-helynevekben:

Bogdány: (KMHSz. 60/6.)

1. Település Abaúj vm. ÉK-i részén Kassától DK-re.

*1220/550: *Bogdan* 1299: *Bokdan*

2. Település Baranya vm.-ben, talán az ÉK-i részén Várkony körül feketett.
[1290 k], 1331, 1347: *Bogdan*

3. Település Bars vm. DK-i részén a Garam jobb partján
1287, 1290, 1312, 1337: *Bogdam* 1305: *Bogdam* 1306/1339: *Bagdan*
Puszta sz.névből jött létre magyar névadással, a *Bogdan* sz.névből.(FNESz.
228. old.)

Bogdása: -személynévként: (ÁSz. 134. old.) (5 adat)

Cr. 1220: *Bogdasa* 1301: *Bokdasa*

Szláv eredetű sz.név (szb.-hv. *Bogdaša*) (FNESz. 228. old.)

-családnévként: nem találtam adatot

-helynevekben:

Bogdása: (KMHSz. 60/7.)

Település Baranya vm. Ny-i részén a Dráva és az Alma folyók között
1251/328/374: *Bagdasa* 1256: *Bakdassa*

1332-5/PR: *Bogdasa~Bogdasti~Bogdaza*

Puszta sz.névből jött létre magyar névadással, a *Bogdasa* sz.névből.(FNESz.
228. old.)

Bogyiszló: -személynévként: (ÁSz. 135. old.) (7 adat)

1148/1253: *Bogoslav* 1284/1291: *Boguzlou* 1572: *Boguzlo*

Szláv eredetű sz.név (szb.-hv. *Búdislav*) (FNESz. 229. old.)

-családnévként: (RMCsSz. 155/5.) (2 adat +6 adat *Bogyoszlai* alakban)

1450: Nicolai *Bogyzlo* 1578: [*Bogyoszló*] Ø

1527: Johannem *Bogyozlay*

Régi világi sz.névből lett cs.név.

1554: *Bogyoslay*

Bogyiszló h.név + -i melléknévképző

-helynevekben:

Bogyiszló: (KMHSz. 60/9)

1. Település Bács vm. DK-i részén Titeltől ÉK-re feketett.

1332-7/PR.: *Wuczilo* 1338-40/PR: *Bogello* 1448: *Bodizlo*

2. Település Bodrog vm. ÉNy-i csücskében 1272: *Buguzlou*

Puszta sz.névből jött létre magyar névadással, a *Bogyuzlou* sz.névből.

(FNESz. 229.old.)

Boja: -személynévként: (ÁSz. 136 old.) (1 adat) 1274: *Boya*

Nem találtam adatot a sz.név etimológiai magyarázatára.

-családnévként: nem találtam adatot

-helynevekben:

Boja: (KMHSz. 60/10.)

Település Baranya vm. középső részén Harsánytól DK-re.

1289/91, 1313, 1350: *Boya* 1314, 1345: *Baya*

Pusztas névből jött létre magyar névadással, a *Boya* sz.névből.(FNESz. 230. old.)

Bojád: (KMHSz. 60/11.)

Település Baranya vm. középső részén Harsánytól DK-re. 1287: *Bojad*

A *Boya* sz.névből keletkezett, -d képzővel.

Bojt: -személynévként: (ÁSz. 136 old.) (3 adat)

1237: *Boht* 1262: *Boht* 1274: *Boht*

A sz.név *bojt* köznévvvel való esetleges összetartozása nincs tisztázva. (FNESz. 231. old.). Eredete ismeretlen. (EtSz. 451. old.)

-családnévként: (RMCsSz. 155/16.) (18 adat *Bojti* alakban)

1462: *Boyti* Ø 1507: *Boythy* Ø 1629: *Boiti* Gaspar

Bojt h.név + -i melléknévképző

-helynevekben:

Bojt: (KMHSz. 60/12.)

Település Bihar vm.-ben Bihartól ÉNy-ra

1208/550, 1214/550: *Boctu* *1213/550: *Buht* 1214/550: *Boct*

1221/550: *Bokc*

Pusztas névből jött létre magyar névadással, a *Boht* sz.névből. (FNESz. 231. old.)

Bolvok: -személynévként: (ÁSz. 140 old.) (13 adat)

+1093/1404: *Bolok* 1236: *Boloc* 1245/1423: *Boluk*

Szláv eredetű sz.név (cseh *Bolek*) (FNESz. 235. old.)

-családnévként: (RMCsSz. 161/8.) (1 adat *Bolyoki* alakban)

1637: *Bolyokj* [Bálint]

Bolyok h.név + i melléknévképző

-helynevekben:

Bolyok: (KMHSz. 61/8.)

Település Borsod vm. ÉNy-i részén a Hangony mellett.

1320>435, 1349: *Bolk* 1332-5/PR: *Boyk*

Pusztasz. névből jött létre magyar névadással, a *Bolok* sz. névből. (FNESz. 235. old.)

Bol(y)ok: (KMHSz. 61/9.)

Település Baranya vm.-ben, Nyárágy mellett feküdt Mohácstól DNy-ra.

+1093/404: *Bolok*

Pusztasz. névből jött létre magyar névadással, a *Bolok* sz. névből. (FNESz. 235. old.)

Bonc: **-személynévként:** (ÁSz. 141. old.) (6 adat)

1268/1318: *Bonch* 1288: *Bonch*

Nem találtam adatot a sz. név eredetét illetően.

-családnévként: (RMCsSz. 162/2) (17 adat + 5 adat *Bonci* alakban)

1476: *Boncz* Ø 1560: *Boncz* [Gergely]

Régi világi sz. névből lett cs. név.

1489: *Bonchy* Ø 1602: [*Boncz*i István]

Bonc hnév+ –i képző

-helynevekben:

Bonc: (KMHSz. 61/13.) 1334: *Bonch*

Település Bihar vm. ÉK-i részén véd közelében

Pusztasz. névből jött létre magyar névadással, a *Bonch* sz. névből. (FNESz. 235. old.)

Bonctelke: (KMHSz. 61/14.) 1323: *Bunchteluke*~ *Bunch Teluke*

Abaúj vm.-ben Göncötől D-re említett föld.

A *Bonch* sz. név és a *telek* fn. birtokos személyragos alakjának összetétele.

Boroszló: -személynévként: (ÁSz. 144. old.) (4 adat)

1214/1550: *Borozlou* 1251: *Buruslou*

Szláv eredetű sz.név (szb.-hv. *Bratislav*, cseh *Bratslav*) (FNESz. 241. old.)

-családnévként: (RMCsSz. 172/7.) (4 adat *Boroszlai* alakban)

1570: *Borozlay* Ø 1580: Franciscus [*Baraszlai*]

1720: *Andreas Baraszlai*

Boroszló h.név + -i melléknévképző

-helynevekben:

Boroszló: (KMHSz. 62/9.) 1307: *Buruzlo~Buruzlou*

Település Borsod vm. középső részén Miskolctól ÉNy-ra.

Pusztasz. névből jött létre magyar névadással, a *Borozlou* sz. névből. (FNESz. 241. old.)

Borot: -személynévként: (ÁSz. 144. old.) (1 adat) 1237: *Borotk*

Nem találtam magyarázatot a sz.név eredetére.

-családnévként: (RMCsSz. 172/10. *Boroti* alakban) (3 adat)

1522: Christopherus *Borothij*

Borot h.név +-i melléknévképző

-helynevekben:

Borot: (KMHSz. 62/11.) 1325: *Boroth*

Település Bodrog vm. É-i részén.

Pusztasz. névből jött létre magyar névadással, a *Borotk* sz. névből. (FNESz. 241. old.)

Bors: -személynévként: (ÁSz. 144. old.) (59 adat)

[1071]: *Bors* 1293: *Bors* 1301: *Bors*

A török eredetű *bors* fn. származéka a sz.név. (FNESz. 242. old.)

-családnévként: (RMCsSz. 172/15.) (54 adat + 41 adat *Borsi* alakban)

1400: *Johannem Bors* 1478: *Bors* Ø 1557: *Bors* Istuan

1459: *Borsy* Ø 1602: *Borsi* [István]

Bors hnév + -i melléknévképző

-helynevekben:

Bors: (KMHSz. 62/13.)

Település Bihar vm.-ben Váradtól ÉNy-ra.

1215/550, 1332-7/PR: *Burs* 1348: *Bors*

Pusztas névből jött létre magyar névadással, a *Bors* sz. névből. (FNESz. 242. old.)

Bosta: -személynévként: (ÁSz. 146. old.) (1 adat) +1214/1334: *Bosta*

Szláv eredetű sz. név (szb.-hv. *Bozeta*) (FNESz. 245. old.)

-családnévként: (RMCsSz. 177/5.) (2 adat *Bostai* alakban)

1715: Franciscus *Bostai*, Joannes *Bostai*

Bosta hnév + -i melléknévképző

-helynevekben:

Bosta: (KMHSz. 64/2.)

Település Baranya vm. középső részén Pécestől D-re.

11926374/425, [1230]/231, 1332: *Bosta* [1290 k]: *Busca*

Pusztas névből jött létre magyar névadással, a *Bosta* sz. névből. (FNESz. 245. old.)

Bóta: -személynévként: (ÁSz. 140/148. old.) (6 + 23 adat)

1278: *Boltha* 1281: *Bolta* 1181: *Botha* 1211: *Bota*

Nem találtam magyarázatot az eredetére.

-családnévként: (RMCsSz. 178/1.) (40 adat)

1403: Andrea *Botha* 1434: *Botha* Ø 1584: *Bota* Janosne

Régi világi sz. névből lett cs. név.

-helynevekben:

Bóta: (KMHSz. 64/3.) 1281/792: *Boltha*

Település Borod vm. ÉNy-i részén Dédestől Ny-ra.

Pusztas névből jött létre magyar névadással, a *Boltha* sz. névből. (FNESz.

246. old.)

Botyka: -személynévként: (ÁSz. 149 old.) (1 adat) 1275: *Botka*

A magyar *Bot* sz.név származéka. (FNESz. 247. old.)

-családnévként: (RMCsSz. 180/7.) (1 adat *Botykai* alakban)

1483: *Jacobus Boghkay*

Botyka h.név + -i melléknévképző

-helynevekben:

Botyka: (KMHSz. 64/19)

Település Baranya vm. ÉNy-i részén vátytól Ny-ra.

[1258 e]/258>344, 1313>344: *Boghka* [1275], [1290 k].: *Bothka*

1294/488: *Bogka* 1315: *Bugka* 1330: *Bathka*

Pusztasz. névből jött létre magyar névadással, a *Botka* sz.névből. (FNESz. 247. old.)

Bozsok: -személynévként: (ÁSz. 150. old.) (1 adat) 1211: *Bozuc*

Szláv eredetű sz.név (cseh *Božík*) (FNESz. 248. old.)

-családnévként: (RMCsSz. 182/9..) (9 adat +18 adat *Bozsoki* alakban)

1631: *Bosok* [Péter] 1720: *Steph(anus) Bosok*

1497: *Michael Bosoki* 1668: *Mathias Bosoky*

Bozsok h.név + -i melléknévképző

-helynevekben:

Bozsok: (KMHSz. 65/5.)

1. Település Baranya vm. ÉK-i részén Szekesőtől ÉNy-ra

1329/378/388: *Bozok* 1350: *Bozuk*

2. Település Baranya vm. középső részén a Dráva mellett

1332-5/PR: *Bozek* 1484: *Bosok*

Pusztasz. névből jött létre magyar névadással, a *Bozuc* sz.névből. (FNESz. 248. old.)

Bő: -személynévként: (ÁSz. 103. old.) (4 adat)

1138/1329: *Behi, Behu* 1208/1359: *Behw*

A sz.név etimológiailag azonos a török eredetű, s elsődlegesen bizonyára „nemzetségfő” jelentésű *bő* köznévvvel. (FNESz. 248. old., EtSz. 514. old.)

-családnévként: (RMCsSz. 182/13.) (8 adat)

1422: *Bew* Ø 1504: *Bew* 1720: Steph(anus) *Bőő*

Régi világi sz.névből lett cs.név.

-helynevekben:

Bő: (KMHSz. 65/9.)

I.1. Baranya vm. DNy-i részének nagyobb vízfolyása, a Szilvás patakkal bővült Okornak a Drávába ömlő alsó szakasza.

+1077-95]>+158/403/PR.: *Bul* 1332: *Bwl*

II.1.? Település Baranya vm.-ben, talán a DK-i részén

1341: *Beu* 1342: *Beni*

II.2. Település Bodrog vm. ÉNy-i részén. 1198 P/PR. *Buu*

II.3. Település Csanád vm. K-i részén, a Marostól kissé távolabb É-ra.

1232: *Beu~Beuu*

Pusztasz.névből jött létre magyar névadással, a *Behu* sz.névből. (FNESz. 248. old.)

Bőcs: **-személynévként:** (ÁSz. 105. old.) (3 adat) 1211: *Belch*

A magyar *bölcs* köznévszármazéka a sz.név. (FNESz. 248. old.)

-családnévként: (RMCsSz. 183/2.) (9 adat *Bőcsi* alakban)

1567: *Bewchy* Ø 1587: *Beoczy* Ø 1720: Steph(anus) *Bücsy*

Bőcs h.név+ -i melléknévképző

-helynevekben:

Bőcs: (KMHSz. 65/10.)

Település Abaúj vm. DNy-i részén a Hernád mellett.

1263/272, 1291, 1304, 1324, 1327, 1341, *1346: *Bulch*

1323/366/500, 1332-5/PR: *Bolch* 1327, 1329: *Beulch*

1332: *Belch* 1332-5/PR: *Balcht*

Pusztasz.névből jött létre magyar névadással, a *Belch* sz.névből. (FNESz. 248. old.)

Bőd: **-személynévként:** (ÁSz. 121. old.) (10 adat)

+1214/1334: *Beud* 1294: *Beud* 1255: *Beeud*

Etimológiája megegyezik a *Bő* sz. névével. (FNESz. 248. old.)

-családnévként: (RMCsSz. 183/7.) (11 adat + 24 adat *Bődi* alakban)

1450: Nicolaus *Beed* 1493: *Beedh* Ø 1610: *Beöd* Ø

Régi világi sz. névből lett cs. név.

1472: Matheo *Bewdy* 1606: *Beödy* 1701: Georgius *Bödi*

Bőd h. név + -i melléknévképző

-helynevekben:

Bőd: (KMHSz. 65/12.)

1. Település abaúj vm. ÉK-i részén Kassától K-re

1276, 1299: *Beud* 1299: *Bewd*

2. Település és révhely Csongrád vm. középső részén Csongrád várától DK-re, a Tisza mellett.

1209 P.: *Beld* [1200 k]/896 u-ra: *Beuldu*

Pusztasz. névből jött létre magyar névadással, a *Beud* sz. névből. (FNESz. 248. old.)

Bökény: **-személynévként:** (ÁSz. 160. old.) (51 adat)

1111: *Buquen* 138/1329: *Buken*

A sz. név eredete nincs kellően tisztázva. (FNESz. 248. old.)

-családnévként: nem találtam adatot

-helynevekben:

Bökény: (KMHSz. 65/15.)

1. Település Bihar vm. Ny-i részén a Körötől É-ra. 1214/550: *Beken*

2. Település Bihar vm. DK-i részén Hunyadtól D-re. [1291-94]: *Buken*

3. Település Borsod vm. DNY-i részén Szihalom vidékén.

1284/299, 1303: *Buken*

4. Település Csanád vm.-ben a Maros jobb partján, Csanád várától ÉK-re.

1333-5/PR: *Buken*

5. Település Csongrád vm.-ben, azonosítáa bizonytalan, Csongrád vár környékén fektetett. 1266, 1276 P.: *Buken*

Pusztasz. névből jött létre magyar névadással, a *Buquen* sz. névből. (FNESz. 248. old.)

Bökényfalva: (KMHSz. 66/1.) 1333-5/PR.: *Bubenfolua*

Település Csanád vm.-ben a Maros jobb partján, Csanád várától ÉK-re.
A 4. számúBökény nevű település alakváltozata.
A *Buquen* sz.név és a *falu* fn. birtokos személyragos alakjának összetétele.

Bökény pataka: (KMHSz. 66/2.) 1321: *Bukenpothoka*
Bereg vm.-ben Dobrony határában említett patak.
A *Buquen* sz.névből és a *patak* fn. birtokos személyragos alakjából áll.

Bölzse: -személynévként: (ÁSz. 107. old.) (1 adat) 1221/1324: *Belsei*

Valószínűleg szláv eredetű sz.név (szb.-hv. *Bilša*) (FNESz. 250. old.)

-családnévként: (RMCsSz. 186/3.) (5 adat *Bölzsei* alakban)

1664: Mart(inus) *Belsey* 1514: Michael *Belsey*

Bölzse h.név + -i melléknévképző

-helynevekben:

Bölzse: (KMHSz 66/6)

Település Abaúj vm. középső részén Szina mellett ÉK-re.
+? 1232/384/393, 1257: *Bilsa* [1272-90]: *Belsa* 1345: *Belse*

[1272-90]: *Blesa*

Pusztasz. névből jött létre magyar névadással, a *Belsei* sz.névből.(FNESz. 250. old.)

Bölzse-patak: (KMHSz 66/7.) 1317: *Belsepatak*

Abaúj vm.-ben a Bölzse faluval szomszédos Szina határában említett patak.
Belsei sz.név + *patak* fn.

Bucsa: -személynévként: (ÁSz. 153. old.) (5 adat)

1211: *Bucha* 1214/1550: *Buchan*

Talán szláv eredetű sz.név (szb.-hv. *Buča*) (FNESz. 258. old.)

-családnévként: (RMCsSz. 189/8.) (1 adat + 29 adat *Bucsai* alakban)

1698: *Bucsa* Györgynek 1509: Valentinus *Buchy* 1685: *Bucsi* Kozma

1692: *Bucsay* György

Bucsa h.név + -i melléknévképző

-helynevekben:

Bucs: (KMHSz. 66/19.) [1321]>381y488>XV.: *Bwcha*
Település Békés vm. É-i részén a Túr mellett.
Puszta sz.névből jött létre magyar névadással, a *Bucha* sz.névből.(FNESz.
258. old.)

Buda: -személynévként: (ÁSz. 154. old.) (63 adat)

[p1031]: *Budam* 1138/1329: *Buda* 1229: *Buda* 1301: *Buda*

Magyar eredetű sz.név. (EtSz. 548. old.)

-családnévként: (RMCsSz. 190./4.) (70 adat +98 adat *Budai* alakban)

1399: *Buda* [Miklós] 1454: *Matheo Buda* 1580: *Bwda* Ø

1344: *Budai* Ø 1461: *Bwday* Ø

Régi világi sz.névből lett cs.név.

1614: *Budai* Gergely 1715: *Budai* István

Buda h.név + -i melléknévképző

-helynevekben:

Buda hídja: (KMHSz. 66/20.) 1294: *Budahida*
Baranya vm.-ben Nagyfalva határában említett híd.
A *Buda* sz.név és a *híd* fn. birtokos személyragos alakja szerepel a névben.

Budak: -személynévként: (ÁSz. 155. old.) (2 adat)

1273/1305/1833: *Budak* 1280/1380: *Budak*

Nem találtam magyarázatot a sz.név eredetét illetően.

-családnévként: (RMCsSz. 191/1.) (3 adat *Budaki* alakban)

1510: *Bwdaky* [László]

Budak h.név + -i melléknévképző

-helynevekben:

Budak~Budagd: (KMHSz. 66/21)

I.1. A Sajó jobb oldali mellékvize Doboka vm. és Beszterce vidéke határán.

1228/378: caput *Bodagd* 1243/344: *Bodrug*

II.1. Település Beszterce vidékén Besztercétől D-re, a Budak patak mellett.

1318: *Bodaht* 1332-6/PR. *Bodako~Budako~Bodakov~Bobekov~Bodakon*

Pusztas névből jött létre magyar névadással, a *Budak* sz. névből. (FNESz. 260. old.)

Budmér: -személynévként: (ÁSz. 129. old.) (21 adat)

1202-1203/cr. 1500: *Bodamer* 1138/1329: *Budmer* 1237-40: *Buthmer*

*1296: *Budmyr*, *Budmer*

Szláv eredetű sz. név (szb.-hv. *Budimir*) (FNESz. 262. old.)

-családnévként: (RMCsSz. 191/2.) (1 adat *Budaméri* alakban)

XV.-XVI.sz.: [*Budaméry*] Ø

Budamér h.név + -i melléknévképző

-helynevekben:

Budmér: (KMHSz. 67/1.)

Település Baranya vm. K-i részén a Karasó mellett.

[1291], [1292-97], 1298, 1302, 1325, 1341, 1342: *Budmer* 1308: *Bugmer*

1311: *Zydm(er)* 1349: *Bodmer* 1350: *Budmur*

Pusztas névből jött létre magyar névadással, a *Bodamer* sz. névből. (FNESz. 262. old.)

Bulcs: -személynévként: (ÁSz. 161. old.) (3 adat)

1222: *B(ulch)* 1229: *Bulch*

Etimológiája vitatott. (FNESz. 265. old., EtSz. 566. old.)

-családnévként: nem találtam adatot

-helynevekben:

Bulcs: (KMHSz. 67/3.)

1. Monostor és település Arad vm. K-i részén a Maros bal partján

1225 P/327, 1233, 1342: *Bulch* 1337: *Buls* 1332 P.: *Bols*

2. Település Bihar vm.-ben, Diószegtől é-ra feketett. *1222/550: *Bulsu*

Pusztas névből jött létre magyar névadással, a *Bulch* sz. névből. (FNESz. 265. old.)

Bulcsu: -személynévként: (ÁSz. 153/161. old.) (4 adat + 38 adat)

+1252/1270: *Buchw* 1255. *Bulchu*

Etimológiája vitatott.(FNESz. 265. old., EtSz. 566. old.)

-családnévként: nem találtam adatot

-helynevekben:

Bulcsu: (KMHSz. 67/4.)

1. Település Baranya vm. K-i részén Baranyavártól É-ra.

1327: *Bulchu* *1330: *Bulchw* 1330/409: *Bulchow*

2. Település Bereg vm. DNy-i részén Lampertszásza mellett DNy-ra.

1321: *Bolchouu~Bulchw* 1349: *Bulchu*

3. Bodrog vm. K-i részén Csecestótól Ny-ra lévő föld. Nem dönthető el, hogy hely-, vagy személynévi –e az adat. 1224/291/389: *Bulsu*

Pusztasz. névből jött létre magyar névadással, a *Bulchu* sz. névből.(FNESz. 265. old.)

Burok: **-személynévként:** (ÁSz. 143. old.) (7 adat)

1229: *Bork* 1262/1382: *Bork*

Nem találtam magyarázatot a sz. név etimológiájára.

-családnévként: (RMCsSz. 194/5.) (2 adat)

1521: Franciscus *Bwrok* 1720: Paulus *Burok*

Régi világi sz. névből lett cs. név.

-helynevekben:

Burok: (KMHSz. 67/8.) 1332: *Burok~Borok*

Település Borsod vm. D-i részén Igricitől Ny-ra.

Pusztasz. névből jött létre magyar névadással, a *Bork* sz. névből.(FNESz. 267. old.)

Buzita: **-személynévként:** (ÁSz. 150. old.) (1 adat) 1138/1329: *Bozete*

Szláv eredetű sz. név, a *Bosta* sz. névvel azonos etimológiájú.(szb.-hv. *Božeta*) (FNESz. 269. old.)

-családnévként: (RMCsSz. 197/7.) (1 adat *Buzitai* alakban)

1570: *Bwzytaj* Ø

Buzita h. név + –i melléknévképző

-helynevekben:

Buzita: (KMHSz. 67/12.)

Település Abaúj vm. Ny-i részén az Idától D-re.
1138/329, 1275, 1314: *Bozita* 1279: *Bocita* 1314, 1345: *Bozyta*
Puszta sz.névből jött létre magyar névadással, a *Bozete* sz.névből.(FNESz.
269. old.)

Búd: -személynévként: (ÁSz. 121. old.) (10 adat)

+1214/1334: *Beud* 1221: *Beud* 1255: *Beeud*

A magyar *bő* köznévből keletkezett –d képzővel.(FNESz. 269.old.)

-családnévként: (RMCsSz. 197/12) (22 adat *Bűdi* alakban)

1522: Lucas *Bwdij* 1542: Michaeli *Bydi* 1720: Martinus *Bűdy*

Bűd h.név + -i melléknévképző

-helynevekben:

Bűd: (KMHsz. 67/14)

Település Abaúj vm. Ny-i részén Forrótól DK-re, a Tarca mellett.
1246/305/414, 1326, 1329, 1349: *Byud* 1315: *Bwd* 1326: *Byd*
Puszta sz.névből jött létre magyar névadással, a *Beud* sz.névből.(FNESz.
269.old.)

Büked: -személynévként: (ÁSz. 152. old.) (9 adat)

1211: *Buc* +1214/1334: *Bvk* 1251: *Buck*

A *Bük* sz.név –d képzős származéka.(FNESz. 270. old.)

-családnévként: nem találtam adatot

-helynevekben:

Büked: (KMHSz. 67/18)

Település Bodrog vm. középső részén a Nádágy mellett.
1208/395: *Bucchid~Bucehid* 1340>394: *Bukud* 1347: *Buked*
A *Buc/Bük* sz.névből jött létre –d képzővel. (FNESz. 270. old.)

Bükedegyháza: (KMHSz 68/1) 1341: *Bukedeghaza*

Település Bodrog vm. középső részén a Nádágy mellett. A Büked nevű
település alakváltozata.

A *Buc/Bük* sz.név –d képzős származékának és az *egyház* fn. birtokos
személyragos alakjának összetétele.

3. „C” betűvel kezdődő nevek

Cece: -személynévként: (ÁSz.170 old.) (1 adat) 1292: *Cece*

Talán német eredetű sz.név (*Zitze*) (FNESz. 280. old.)

-családnévként: (RMCsSz. 200/2.) (7 adat *Cecei* alakban)

1522: *Czeczey* [Mihály] 1556: Petrus *Czeczey*

Cece h.név + -i melléknévképző

-helynevekben:

Céce: (KMHSz. 69/2.) 1220/550: *Cece*

Település Abaúj vm. D-i részén, Forrótól ÉK-re, a Tarca mellett.

Pusztasz.névből keletkezett magyar névadással. (FNEz. 280. old.)

Csaba: -személynévként: (ÁSz.173. old.) (52 adat)

1237: *Chaba* [+1067]/1267: *Chaba* 1248/1312: *Choba*

Török eredetű sz.név (*čaba* „ajándék”) (FNESz. 299. old.)

-családnévként: (RMCsSz. 209/2.) (24 adat)

1438: *Chaba* Ø 1442: *Chaba* [Jánosné]

1525. Bartholomeaus *Czaba*

Régi világi sz.név, vagy a pusztasz.név vált cs.névvé.

-helynevekben:

Csaba: (KMHSz. 70/1.)

1. Település Békés vm. DK-i részét Békéstől D-re. 1332-7: *Chaba*

2. Település Borsod vm. középső részén a Hejő mellett, Miskolctól D-re.

1245: *Caba* 1333: *Chaba*

Pusztasz.névből keletkezett magyar névadással, a *Chaba* sz.névből.(FNESz. 299. old.)

Csabagáta: (KMHSz. 70/2.) 1296: *Chabagata*

Település Baranya vm. K-i részén, Kösztől Ny-ra, a Karasó mellett.

A *Csaba* sz.név és a *gát* fn. birtokos személyranggal ellátott alakjának összetétele.

Csabavára: (KMHSz. 70/6.) 1248/312: *Chobawara*
Település Baranya vm.-ben, helyét nem ismerjük, esetleg Bodolya körül fekkhetett.

A *Csaba* sz.név és a *vár* fn. birtokos személyraggal ellátott alakjának összetétele.

Csab: -személynévként: (ÁSz. 173. old.) (5 adat)

1164-65: *Chob* 1219/1550: *Sab* 1229/1550. *Chab*

Talán a *Csaba* sz.névből jött létre elvonás eredményeként.(FNESz. 299. old.)

-családnévként: (RMCsSz. 209/1.) (3 adat)

1394: *Chob* [János] 1447: Gregorium *Chab*

Régi világi sz.névből lett cs.név.

-helynevekben:

Csabkút/ Csabkuta: (KMHSz. 70/7.-8.)

Település Baranya vm. középső részén, Pécsről DK-re.

1330: *Chobkuta* 1341: *Chapkwth*

A *Csab* sz.név és a *kút* fn. összetétele.

Csák: -személynévként: (ÁSz. 174. old.) (132 adat)

1219: *Chac* 1245: *Chack* 1183/1326/1363: *Chaak*

Talán szláv eredetű sz.név (cseh *Čak*, le. *Czak*) (FNESz. 301. old.)

-családnévként: (RMCsSz. 211/4.) (59 adat)

1341: *Chak* Ø 1428: Ladislaus *Chaak*

Régi világi sz.névből lett cs.név.

-helynevekben:

Csák: (KMHSz. 70/10.) 1337: *Chak*

Baranya vm.-ben Szentersébet határában említett birtok.

Pusztaszőlő személynévből alakult magyar névadással, a *Chak* személynévből.(FNESZ. 301. old.)

Csalán: -személynévként: (ÁSz. 177. old.) (1 adat) 1270: *Chalan*

Talán török eredetű a sz.név. (EtSz. 826. old.)

-családnévként: (RMCsSz. 214/4.) (22 adat)

1397: Ladislaus *Cholan* 1599: *Chanal* 1602: *Czalan* Ø

A *csalán* növénynév vált családnévvé.

-helynevekben:

Csalános: (KMHSz. 71/4.)

1. Település Bács vm.-ben, helye ismeretlen, a vele együtt felsorolt helységek Bácstól DK-re feküdtek. 1334: *Chalanus*
2. Település Bihar vm. középső részén Diószegtől Ny-ra, az Ér mellett 1330, 1340, 1342: *Chalanus*

Talán a *Chalan* sz.névből jött létre képzővel, de lehet, hogy a *csalán* nevű növényre utal az elnevezés.(FNESz. 303. old.)

Csama: **-személynévként:** (ÁSz. 177. old.) (50 adat)

1141-1161. *Chama* 1211. *Chamma*

Nem találtam aze redetére vonatkozó adatot.

-családnévként: (RMCsSz. 255/15.) (75 adat)

1402: Gregorio *Chama*, *Chama* Ø 1461: *Choma* Ø

1481: *Choma* Ø 1602: [*Csoma* Máté] 1721: Stephanus *Csoma*

Régi világi sz.névből lett cs.név.

-helynevekben:

Csama: (KMHSz. 71/9.) 1302: *Chama*

Település Baranya vm. DK-i részén a Duna közelében.

Pusztaszer személynévből keletkezett magyar névadással, a *Chama* sz.névből.(FNESz. 304. old.)

Csanád: **-személynévként:** (ÁSz. 178. old.) (36 adat)

1141-1161: *Cunad* 1171/1334: *Sunad* 1213/1550: *Chenad*

1220-30>1417: *Chanad*

Tisztázatlan eredetű sz.név. Talán a z ismeretlen eredetű Csana sz.név kicsinyítőszó származéka. (EtSz. 838. old.)

-családnévként: (RMCsSz. 215/13.) (6 adat + 60 adat *Csanádi* alakban)

1429: *Chanad* Ø 1447: *Chanad* Ø 1448: *Chaanad* Ø

1470: *Chanadi* Ø 1565: *Chanady* Janos 1643: *Csinadi* Gyurka

1715: *Csanády* István

Csanád h.név +–i melléknévképző

-helynevekben:

Csanád: (KMHSz. 71/11.)

Település és vár Csanád vm. középső részén a Maros bal partján, a vm. központja és püspöki székhely.

1138/329: *Sunadi* 1199: *Chenad* 1219/550: *Chonad* 1220/550: *Chenadu*
1341: *Chanad*

Pusztasz. névi névadással keletkezett a *Csanád* sz. névből. (FNESz. 305. old.)

Csány: **-személynévként:** (Ász. 208 old.) (12 adat)

1181: *Sun* 1228/1491: *Chon, Chun* 1237-40: *Chon* 1355: *Chan*

Talán szláv eredetű sz. név (cseh *Cán*) (FNESz. 306. old.)

-családnévként: (RMCsSz. 217/3.) (64 adat *Csányi* alakban)

1450: *Chany* [Miklós] 1459: *Chaany* [Pált] 1475: Gregorio *Chany*

Csány h.név + -i melléknévképző

-helynevekben:

Csány: (KMHSz. 72/1.)

1. Település Abaúj vm. középső részén, Szinától ÉK-re.

1255, 1290, 1319, 1328: *Chon, Chaan* 1319: *Choon*

2. Település Baranya vm. Ny-i részén a Dráva közelében

1347: *Chan* 1283: *Chaan*

Pusztasz. névből keletkezett magyar névadással, a *Chan* sz. névből. (FNESz. 306. old.)

Csányfalva: (KMHSz. 72/2.) 1324: *Chanfolua*

Település Baranya vm. DK-i részén, Bellye szomszédosa.

A *Csány* sz. név és a *falua* fn. birtokos személyraggal ellátott alakjának összetétele.

Csarna: -személynévként: (ÁSz. 179. old.) (2 adat) 1211: *Charna*

Szláv eredetű sz.név.(szl. *Charna*) (EtSz. 869. old.)

-családnévként: (RMCsSz. 219/7.) (13 adat *Csarnai* alakban)

1415: *Joanne Charnay* 1491: *Charnay* Ø

Csarna h.név + -i melléknévképző

-helynevekben:

Csarna: (KMHSz. 72/6.) 1295/423: *Chorna*

Település Békés vm. DK-i részén Békéstől É-ra.

Pusztaszemélynévből keletkezett magyar névadással, a *Charna* sz.névből.(FNESz. 307. old.)

Császló: -személynévként: (ÁSz. 179. old.) (10 adat)

1138/1329: *Saslau* 1270>1364/XVIII.: *Chaslou*

Chazlo, *Chaslou*, *Chazlou*, *Caslou* és *Saslau* formában is élt. Szláv eredetű sz.név(cseh: *Czaslaw*) (FNESz. 309. old., EtSz. 875. old.)

-családnévként: (RMCsSz 220/4.) (2 adat Császlai alakban)

1652: *Paulus Csaszlai*

Császló h.név+ -i melléknévképző

-helynevekben:

Császló: (KMHSz. 72/13.)

I. Baranya vm.-ben a Mohácstól DNy-ra fekvő Nyárad határában említett erdő 1235/350/404: *Chazlo*

II. 1. Település Bács vm. ÉNy-i részén Szondtól É-ra.

1230/231: *Chaslou~Chaslov*

2. Bihar vm. É-i részén Selénd határában említett föld

1281: *Chaslo*

Pusztaszemélynévi névadással jött létre a *Czazlou* sz.névből. (FNESz. 309. old.)

Csat~Csát: -személynévként: (ÁSz.194. old.) (10 adat) 1211: *Chet*, *Cet*

A török eredetű magyar *csat* fn.-re vezethető vissza.(FNESz. 309. old.)

-családnévként: (RMCsSz. 221/3.) (12 adat + 13 adat *Csáti* alakban)

1368/1421: *Chatyanushalala* 1416: *Michael Chat* 1419: *Chath* Ø

Régi világi sz.névből lett cs.név.

1468: *Chathy* Ø 1665. *Georgii Czati* 1729: *Daniel Csati*

Csát h.név + -i melléknévképző

-helynevekben:

Csat: (KMHSz. 72/16.) 1324, 1342: *Choch* 1325, 1341: *Choth*
Település Baranya vm. K-i részén a Karasó mellett.
Pusztasz. névi névadással jött létre, a *Chat* sz.névből. (FNESz. 309. old.)

Csát: (KMHSz. 73/1.) 1225: *Sath* 1283, 1332/38: *Chath*
Település Borsod vm. DK-i részén Százd-tól Ny-ra.
Pusztasz. névi névadással jött létre, a *Chat* sz.névből. (FNESz. 309. old.)

Csatár: -személynévként: (ÁSz. 179. old.) (2 adat) 1211: *Chatar*

Ismeretlen eredteű sz.név. (EtSz. 884. old.)

-családnévként: (RMCsSz. 221/8.) (1 adat + 31 adat *Csatári* alakban)

1458: *Andrea Chatar* 1467: *Blasius Chatary* 1459: *Chatari* Ø

Csatár h.név + -i melléknévképző

-helynevekben:

Csatár: (KMHSz. 73/2.)
1. Település Baranya vm. K-i részén Kőszegtől D-re.
1334, 1341, 1342: *Chatar*
2. Település Békés vm. DK-i részén Békéstől D-re. 1295/423: *Chatar*
3. Település Bihar vm. ÉK-i részén Székelyhídtól ÉK-re. 1208/550: *Satar*
4. Település Bihar vm.-ben Bihartól K-re. 1213/550: *Chatar*
Pusztasz. névi névadással jött létre, a *Chatar* sz.névből. (FNESz. 310. old.)

Csatárszeg: (KMHSz. 73/3.) 1344: *Chatarseg~Chatarsceg*
Település Csongrád vm.-ben, helye ismeretlen.
A *Chatar* sz.név és a *szeg* fn. összetétele.

Cseb: -személynévként: (ÁSz. 180. old.) (8 adat)

1211: *Cheb* 1216: *Ceb* 1237-40: *Cebh*

Nem találtam magyarázatot a sz.név eredetére.

-családnévként: (RMCsSz. 223/6.) (16 adat *Csebi* formában)

1337: Laurentii de *Cheby* 1571:*Cseby*

1603. Michael [*Csebi*], Gregorius *Chebi*

Cseb h.név + -i melléknévképző

-helynevekben:

Cseb: (KMHSz. 73/5.)

1. Település Abaúj vm. középső részén Gönc-től ÉNy-ra.

1260, 1298: *Cheb* 1330>342/466: *Cheeb*

2. Település Borsod vm.-ben Borsod vára mellett D-re.

1337: *Cheb* 1307: *Chyb* 1323: *Cheeb*

Pusztaszer sz. névi névadással jött létre, a *Cheb* sz. névből. (FNESz. 311. old.)

Csécs:

-személynévként: (ÁSz. 180. old.) (8 adat)

1208/1359: *Chech* 1295. *Ccech* 1289/1353: *Cheech*

Vagy szláv eredetű (cseh *Čeč* sz. név), vagy a magyar *csécs* „kanyaró, himlő” fn.-ből ered. (FNESz. 312. old.)

-családnévként: (RMCsSz. 223/9.) (3 adat + 15 adat Csécsi alakban)

1459: Nicolaus *Checz* 1591: *Czecz* Ø 1477. *Chechy* Ø

Csécs h.név + -i melléknévképző

-helynevekben:

Csécs: (KMHSz. 73/6.)

1. Település Abaúj vm. ÉNy-i részén Szepsitől DK-re

1317: *Cech* 1344>346: *Chech*

2. Település Borsod vm. K-i részén a Sajó mellett

1339/358: *Chech* 1319: *Cheech*

Pusztaszer sz. névi névadással alakult ki a *Chech* sz. névből. (FNESz. 312. old.)

Csécsi: (KMHSz. 73/7.) 1319: *Chechi*

A Csécs nevű település alakváltozata.

A *Chech* sz. névből keletkezett –i képzővel.

Cseke:

-személynévként: (ÁSz. 183. old.) (53 adat)

1181: *Cheke* 1138/1329: *Ceke* 1086: *Sekeh*

A magyar *Chek* sz.név kicsinyítő képzős származéka. (FNESz. 314. old., EtSz. 912. old.)

-családnévként: (RMCsSz. 227/3.) (57 adat + 25 adat *Csekei* alakban)

1400, 1401: Blasium *Cheke* 1417: *Cheke* Ø 1509: *Chekee* Ø

1569: *Ceke* Ø

Régi világi sz.névből lett cs.név.

1420: Benedictum *Chekey* 1485: *Chekey* Ø 1629: Andreas *Csekei*

Cseke h.név + -i melléknévképző

-helynevekben:

Cseke: (KMHSz. 74/3.) 1287, 1294: *Cheke*

Település Bars vm. D-i részén.

Pusztaszemélynévből keletkezett magyar névadással, a *Cheke* sz.névből.(FNESz. 314. old.)

Csekehida: (KMHSz. 74/4.) 1322/338: *Chukeyhyda* 1433: *Chekehyda*

Település Bihar vm. ÉNy-i részén Izsákától Ny-ra.

A *Cheke* sz.név és a *híd* fn. birtokos személyranggal ellátott alakjának összetétele.

Csele: **-személynévként:** (ÁSz. 185.-186. old.) (13 adat)

1190/1319: *Chele* 1227/1409: *Chele* 1138/1329: *Celei* 1199: *Celey*

Nem találtam etimológiai magyarázatot.

-családnévként: (RMCsSz. 228/10.) (26 adat + 12 adat *Cselei* formában)

1428: Blasius *Chele* 1430: Georgius *Chelle* 1437: *Chele* Ø

Régi világi sz.névből lett cs.név.

1507: *Cheley* Ø 1503: Johannes *Cheleij* 1526-30: *Cseley* [Márton]

Csele h.név + -i melléknévképző

-helynevekben:

Csele: (KMHSz.74/5.) 1276, 1323, 1332: *Chele* 1318: *Chelee*

Település Baranya vm. ÉK-i részén a Duna mellett

Pusztaszemélynévből keletkezett magyar névadással, a *Chele* sz. névből. (FNESz. 315. old.)

Cselej: (KMHSz. 74/6.) 1329/394: *Chelei*
Település Baranya vm. ÉK-i részén a Duna mellett.
A Csele nevű település alakváltozata.
Pusztaszemélynévből keletkezett magyar névadással jött létre, a *Chelei* sz. névből. (FNESz. 315. old.)

Cseme: -személynévként: (ÁSz. 186. old.) (17 adat)

1210: *Ceme* 1211: *Chemeh* 1237-40: *Cheme*

Nem találtam a sz. név eredetére vonatkozó adatot.

-családnévként: (RMCsSz. 229/4.) (4 adat)

1494: *Cheme* Ø 1542: Nicolaus *Cheme* 1720: Stephanus *Cseme*

Régi világi sz. névből lett cs. név.

-helynevekben:

Cseme(j): (KMHSz. 74/7.) 1237/1279/1385: *Chemey*
Település Bács vm. D-i részén Péterváradtól É-ra.
Pusztaszemélynévből keletkezett magyar névadással jött létre, a *Cheme* sz. névből. (FNESz. 316. old.)

Csente: -személynévként: (ÁSz. 190. old.) (4 adat) 1264: *Chente*

Nem találtam magyarázatot a sz. név eredetét illetően.

-családnévként: (RMCsSz. 231/12.) (10 adat + 6 adat *Csentei* formában)

1406: Petri *Chente* 1428: Stephanus *Chenthe*

1430: Mathiam *Chenthe*

Régi világi sz. névből lett cs. név.

1472: Francisci *Chenthe* 1522: Nicolaus *Centhej* 1666: *Czenti* Péter

1673: *Csenti* Susika

Csente h. név + -i melléknévképző

-helynevekben:

Csente: (KMHSz. 74/14.)

Település Bodrog vm. DNy-i részén Bodrog várától DK-re.
1333: *Chente* 1330: *Chenthe* 1338/439: *Chenche*
Puszta személynévből keletkezett magyar névadással, a *Chente*
sz.névből.(FNESz.318. old.)

Csentej: (KMHSz. 74/15.)

Település Bodrog vm. középső részén Botmonostorától K-re.
A *Csente* nevű település alakváltozata.
1208/395: *Sentey* [1237-40]: *Semtey* 1240: *Chuntey*
1317: *Chenthe* 1342: *Chentey*
Puszta személynévből keletkezett magyar névadással, a *Chente*
sz.névből.(FNESz. 318. old.)

Csépán: -személynévként: (ÁSz. 190. old.) (32 adat)

1. 1217/1550: *Chepan* 1214/1550: *Cepan* 1225: *Chefun*

2. 1190/1313: *Chepanus* 1202: *Cepano* 1230: *Cepanus*

Etimológiailag azonos a más úton hozzánk került István sz.névvel.
(FNESz. 318. old.)

-családnévként: (RMCsSz. 232/4.) (45 adat)

1373: *Chypan* Ø 1409: Ladislaum *Chepan* 1416: *Chepan* Ø

1551: *Czepan* Ø 1567: *Chyephan* Ø

Régi világi sz.névből lett cs.név.

-helynevekben:

Csépánfalva: (KMHSz. 74/17.)

1. Település Baranya vm.-ben, a Dráván túl feketett
1289/374: *Chepanfolua*

2. Település Baranya vm.-ben, Majsza vidékén feketett
1341: *Chapanfalva* 1342: *Chepanfolua*

A *Chepan* sz.név és a *falua* fn. birtokos személyranggal ellátott alakjának
összetétele.

Csépán(falva): (KMHSz. 74/18.) 1332-7: *de villa Chepani*

Település Békés vm. É-i részén Szeghalomtól É-ra.

A *Chepan* sz.név és a *falua* fn. birtokos személyragos alakjának
összetétele.

Csépánföld: (KMHSz. 74/19.) 1321>402: *Chepanfuld*

Település Bereg vm. ÉNy-i részén határszélén.

A *Chepan* sz.név és a *föld* fn. összetétele.

Csépánföldre: (KMHSz. 74/20.)

1319: *Chepanfelde* 1319: *Cheparfeude*

A *Csépánföld* nevű település alakváltozata.

A *Chepan* sz.név és a *föld* fn. birtokos személyraggal ellátott alakjának összetétele.

Csépán(földre): (KMHSz. 75/1.) 1267: *terra Chepani*

Település Baranya vm.-ben, Majsza közelében feketett.

A *Chepan* sz.név és a *föld* fn. birtokos személyraggal ellátott alakjának összetétele.

Csépántelek: (KMHSz. 75/2.) 1270: *Chepanteluk*

Település Bereg vm. ÉNy-i határszélénél.

A *Chepan* sz.név és a *telek* fn. összetétele.

Csicsér: -személynévként: (ÁSz.) (1 adat) 1228/1491: *Cecher*

Szláv eredetű sz.név (le. *Czeczeri*) (FNESz. 327. old.)

-családnévként: nem találtam adatot.

-helynevekben:

Csicsér: (KMHSz. 76/8.) 1296: *Cyciyr*

Település Arad vm.-ben a Maros mellett, Aradtól K-re.

Pusztas sz.névből keletkezett magyar névadással, a *Cecher* sz.névből.(FNESz. 327.old.)

Csik: -személynévként: (ÁSz. 197. old.) (4 adat)

1138/1329: *Cik* 1238: *Chyyc* 1264/1278: *Chyk*

Nem találtam a sz.név eredetére vonatkozó adatot.

-családnévként: (RMCsSz. 244/15.) (37 adat)

1401: *Stephanum Chyk* 1420: *Petro Chyk* 1433: *Chyk Ø*

1630: *Czik Ø* 1646-47/1780: *Laurentius Csik*

Régi világi sz.névből lett cs.név.

-helynevekben:

Csikföldre: (KMHSz. 76/13.) 1342: *Chykfeulde*

Abaúj vm.-ben Lüle határában említett föld.

A magyar *Csik* sz.névnek és a *föld* fn. birtokos személyraggal ellátott

alakjának az összetétele. (FNESz. 329. old.)

Csobád: -személynévként: (ÁSz. 199. old.) (1 adat) 1214/1334: *Chobod*

A magyar *Csaba* sz.névből keletkezett –d képzővel.(FNESz. 335. old.)

-családnévként: (RMCsSz. 252/8.) (6 adat *Csobádi* alakban)

1447: Thomas *Chobady* 1514: Sebastianus *Chobady*

Csobád h.név + -i melléknévképző

-helynevekben:

Csobád: (KMHSz. 77/1.)

Település Abauj vm. DNy-i részén Forrótól DNy-ra.

1323, 1325/326: *Chabad* 1326/335: *Chabaad*

A magyar *Csaba* sz.név –d képzős származékából keletkezett puszta sz.névi névadással. (FNESz. 335. old.)

Csóka: -személynévként: (ÁSz. 200.old.) (9 adat)

1211: *Choucha* 1214/1334: *Choka*

A magyar *csóka* madárnévből alakult a sz.név.(FNESz. 336. old.)

-családnévként: (RMCsSz. 253/11.) (64 adat)

1400: Andream *Choka* 1401: Johannem *Choka*

Régi világi sz.névből lett cs.név.

-helynevekben:

Csóka: (KMHSz. 77/5.) 1236: *Choyka*

Bihar vm.-ben a Körös menti Jenő határában említett erdő.

Nevét a *Choka* személynévből kapta. (FNESz. 336. old.)

Csokaly: -személynévként: (ÁSz. 200. old.) (1 adat) 1229/1230/XIV: *Chokol*

Szláv eredetű sz.név (szb.-hv. *Cokalj*) (FNESz. 336. old.)

-családnévként: (RMCsSz. 254/2.) (8 adat *Csokalyi* formában)

1461: Briccio *Chokaly* 1493: *Csokalyi* Ø

Csokaly h.név + -i melléknévképző

-helynevekben:

Csokaly: (KMHSz. 77/7.) 1338: *Chokol*
Település Bihar vm. ÉK-i részén Székelyhídtól DNy-ra, az Ér mellett.
A *Cokalj* sz.névből keletkezett magyar névadással. (FNESz. 336. old.)

Csoma: -személynévként: (ÁSz. 201. old.) (13 adat) 1211: *Choma*

A sz.név eredete nincs tisztázva. (FNESz. 338. old.)

-családnévként: (RMCsSz. 255/15.) (75 adat)

1402: Gregorio *Chama* 1461: *Choma* Ø , *Chama* Ø

1479: *Choma* [László]

Régi világi sz.névből lett cs.név.

-helynevekben:

Csoma: (KMHSz. 77/13.) 1327: *Chama*
Település Bereg vm. D-i részén Lampertszászától D-re.
Pusztasz névből keletkezett magyar névadással, a *Choma*
sz.névből. (FNESz. 338. old.)

Csorna: -személynévként: (ÁSz. 210. old.) (5 adat)

1221/1550: *Churna* 1257: *Chorna*

Szláv eredetű sz.név (szb.-hv. *Črna*) (FNESz. 342. old.)

-családnévként: (RMCsSz. 262/10.) (5 adat + 6 adat *Csornai* alakban)

1471: *Chorna* Ø 1542: Paulus *Chorna* 1642: *Chiorna* János

Régi világi sz.névből lett cs.név.

1416: *Chornay* Ø 1720: Joannes *Csornay*

Csorna h.név + -i melléknévképző

-helynevekben:

Csorna: (KMHSz. 78/2.) 1254: *Churna*
A Dunához közeli halastó Bodrog vm.-ben Hetes, Apáti környékén.
Pusztasz névből keletkezett, a *Chorna* sz.névből. (FNESz. 342. old.)

Csornahorda: (KMHSz. 78/3.) 1338/439: *Churnahorda*

A Dunához közeli halastó Bodrog vm.-ben hetes, Apáti környékén.

Csót: -személynévként: (ÁSz. 203. old.) (6 adat)

1211: *Chot* 1211. *Ciot* 1212: *Chot* 1270: *Choth* 1295: *Chowlth*

A sz.név eredete talán a *Solt* sz.névvel kapcsolható össze. (FNESz. 342. old.)

-családnévként: nem találtam adatot.

-helynevekben:

Csót: (KMHSz. 78/4.)

1. Település Arad vm.-ben Aradtól DK-re, a Maros jobb partján
1334-5: *Cholch~Cholth~Chold*

2. Település és monostor Békés vm. K-i részén a Körös mellett.
1222/550: *Cholt* 1271/284. *Cholth*

Pusztas sz.névből keletkezett magyar névadással, a *Chot* sz.névből.
(FNESz. 342. old.)

Csótmonostora: (KMHSz. 78/5.) 1341: *Cholt-monustura*

A 2. számú *Csót* nevű település alakváltozata.

A *Chot* sz.név és a *monostor* fn. birtokos személyragos alakjának összetétele.

Csukma: -személynévként: (ÁSz. 216. old.) (2 adat)

1237-40: *Cokma* 1261: *Chokma*

Nem találtam adatot a sz.név eredetét illetően.

-családnévként: nem találtam adatot.

-helynevekben:

Csukma: (KMHSz. 78/16.)

Település Baranya vm. középső részén Siklóstól É-ra.

1294: *Chokma* 1325: *Chucma~Chukona* 1330, 1350: *Chukm*

Pusztas sz.névből keletkezett magyar névadással, a *Cokma* sz.névből.(FNESz. 347. old.)

III. Összegzés

Szakedolgozatom és egyben gyűjtőmunkám célja az volt, hogy bemutassam, mennyire gazdag nyelvünk helynévállományának azon része, amely személynévekből alakult ki. Én a magyar helynevek rendszerének mindössze egy töredékét tudtam megvizsgálni, feldolgozni, de véleményem szerint ez az adatmennyiség is bizonyítja azt, hogy mennyire produktív volt a személynévekből kiinduló helynévalkotási mód. A legtöbb példát a puszta személynévi névadásra találtam, hiszen ez a névadási mód egy nagyon fontos, ősi sajátága a magyar nyelvnek. De ahogy az adatokból is kiderül, számos esetben jöttek létre helynevek képzők felhasználásával és közszóval való öszetételben is.

Nagyon érdekes probléma a személynévek és a helynevek egymáshoz való viszonya. Tudjuk, hogy ezek szoros kapcsolatban állnak egymással, az egyik kategóriából könnyedén megteremtődhet a másik. A gyűjtésben szereplő helynévadatok mindegyike személynévből alakult ki, de rengeteg példát találhatunk arra az esetre is, hogy helynévből jött létre személyt megnevező név, pontosabban ez esetben családnév (pl. *Árpádi*, *Bátori*, *Bényei*, *Csekei*, stb.). Ha már előkerült a családnév kategória, összevetném ezt is a régi személynévekkel. A felsorolt családnévi adatok legjelentősebb része, a helynevekhez hasonlóan szintén személynévből alakult ki. Vajon van –e összefüggés az egyes személynévek adatainak száma és a belőlük létrehozott hely-, illetve családnévek száma között? Produktívabb-e egy gyakori személynév, mint egy ritkábban használt? Nem tudnék erre a kérdésre kielégítő választ adni.

Sok példa azt mutatja, hogy igenis van kapcsolat az egyes személynév adatainak száma, és az ebből létrejött például családnévek száma között (legyen az akár sok, akár kevés). Itt van például az *Ádám* személynév, amely 51 adattal szerepel a személynévtárban, és a belőle kialakult családnév adatainak száma szintén magas, 73. De ilyen a személynévként 53 adattal rendelkező *Cseke*, mely 57 családnévi adatot hozott létre, vagy a 63 adattal rögzített *Buda* személynév is, amely szintén sok, egészen pontosan 70 családnévi adatot is magáénak tudhat. Most nézzünk néhány olyan személynévet, amelyek csekély számban fordultak elő! Ezekből vajon hány családnév alakulhatott? A *Csukma* személynév mindössze 2 adattal szerepel, és egy családnév sem jött létre belőle. De ez a helyzet a 6 adatos *Csót* és egy adatos *Csicsér* személynévekkel is.

Más adatok viszont elbizonytalanítanak az adatok számának összefüggését illetően. Mi a helyzet az 51 adattal szereplő *Bökény* személynévvvel, amelyre, személynévi adatainak nagy számától függetlenül, egyetlen családnévi adatot sem találtam? Vagy hogyan lehetséges, hogy a személynévként 41 adattal bíró *Álmos*, illetve a 105 adatos *Aba* névre mindössze 2, illetve 5 családnévi adatot sikerült találnom? A választ sajnos nem tudom. Bizonyára léteztek divatos és kevésbé divatos nevek. De az biztos, hogy a kevés adattal rendelkező személynévekből is jöttek létre helynevek, igaz, nem nagy számban. Ha megfigyeljük, azt vehetjük észre, hogy azon személynévek, amelyekből több helynév is keletkezett, általában közepes számú, vagy sok adattal rendelkeznek. Szóval én mégis azt az álláspontot képviselem, miszerint a gyakoribb személynévek produktívabbak, mint ritkábban használt társaik.

A helynévi adatokkal kapcsolatban is kiemelnék néhány gondolatot. Minden személynévnél megnéztem, hogy milyen helynevekben fordul elő, vagyis milyen helynevek keletkeztek belőle. Feltüntettem ezen helynevek általunk ismert elhelyezkedését, lokalizációs magyarázatát; ezen kívül, évszámmal ellátva, az őket megnevező legelső és legfontosabb adatokat (a legtöbb helynév esetében az összes létező adatot), illetve keletkezésük magyarázatát is. Minden helynévnél igyekeztem megvizsgálni, hogy milyen módon jött létre az adott személynévből (puszta személynévi névadással, képző hozzáadásával, vagy esetleg földrajzi közszóval való összetétellel). Érdekes volt látni, hogy egyes személynévekből többféle módon is létrejöttek helynevek, vagyis a nyelv ügyesen „kiaknázza” ezeket a lehetőségeket. (Pl.: a *Csány* személynévből lett *Csány* és *Csányfalva* helynév is, vagy a *Béla* személynévből lett *Béla* h.név, puszta személynévi névadással, *Bélád* h.név képző hozzáadásával és *Bélavár* h.név is, főnévvel való összetétel útján.) De a legtöbb példát mégis a puszta személynévi névadási módra találtam.

Végezetül annyit szeretnék még hozzáfűzni a puszta személynévből kialakult helynevek nagy számának és fontosságának bizonyításához, hogy szerintem nincs olyan magyar ember, aki ne tudna fejből felsorolni néhány személynévi eredetű helynevet. Ez a névadási mód egyszerűen hozzátartozik a magyarság kultúrájához.

Felhasznált irodalom

- KRISTÓ GYULA *Szemponatok korai helyneveink történeti tipológiájához* Szeged (1976) 99.
- KRISTÓ GYULA *Puszta személyneves helynevek névadóinak kérdéséhez* In: *MNyTK.* 160. (1981) 101-104.
- MOÓR ELEMÉR *Magyar helynévtípusok* In: *NNy.* 8. (1936) 110-117.
- KERTÉSZ MANÓ *A magyar helynévadás történetéből* In: *Nyr.* 68. (1939) 33-39. 67-77.
- KÁLMÁN BÉLA *Hogyan keletkeztek a helységnevek?* In: *1. OK.* 30. (1978) 171-174.
- KÁZMÉR MIKLÓS *A birtoklás szerepe a földrajzi nevek kialakulásában* In: *MNy.*45. (1949) 75-76.
- KISS LAJOS *Korai magyar helynévtípusok* In: *HonfNyelv.* (1997) 177-185.
- SZABÓ T. ATTILA *Puszta személynevek helyneveinkben* In: *Magyar irodalomtörténet. Emlékkönyv Kristóf György hatvanadik születésnapjára 1939.* 269-279.
- HOFFMANN ISTVÁN *Régi helyneveink névadóinak kérdéséhez* In: *NÉ.* 27. (2005) 117-24.
- TÓTH VALÉRIA *Névrendszertani vizsgálatok a korai ómagyar korban* Db. 2001.
- RÁCZ ANITA *A régi Bihar vármegye településneveinek nyelvészeti vizsgálata* Db. 2005.
- BÁRCZI GÉZA *A földrajzi nevek* In: *A magyar szókincs eredete* (1958) 142-162.
- HOFFMANN ISTVÁN *Helynevek nyelvi elemzése* Db. 1993.
- BENKŐ LORÁND *Ómagyar kori helyneveink vizsgálatának néhány szempontja* In: *Név és történelem (Tanulmányok az Árpád-korról)* Bp. 1998.
- KISS LAJOS *Földrajzi nevek etimológiai szótára I.-II.* Bp. 1988. (FNESz.)
- FEHÉRTÓI KATALIN *Árpád-kori személynévtár* Bp. 1983. (ÁSz.)
- KÁZMÉR MIKLÓS *Régi magyar családnevek szótára* Bp. 1993. (RMCsSz.)

HOFFMANN ISTVÁN szerk. *Korai magyar helynévszótár 1.* Db. 2005. (KMHSz.)

GOMBOCZ ZOLTÁN-MELICH JÁNOS *Magyar etymológiai szótár* Bp. 1914-1944. (EtSz.)